

Puhtauden tuottaminen sertifioidun saunaelämyksen osana

Minna Kyllinen

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2019

Matkailu- ja ravitsemusala
Palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelma, Restonomi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelma, restonomi

KYLLINEN MINNA:

Puhtauden tuottaminen sertifioidun saunaelämyksen osana

Opinnäytetyö 51 sivua
Joulukuu 2019

Tämän opinnäytetyön taustalla oli tarve kehittää märkätilojen, erityisesti saunatilojen puhtaudenhallintaan ohjeistus, jota voidaan käyttää sauna- ja oheistilojen laatusertifioinnin työkaluna sekä toimintaohjeena saunapalveluja tuottaville organisaatioille. Haasteena oli, että saunapalveluja auditoivan yhdistyksen Sauna from Finlandin laatujärjestelmästä puuttui ohjeet puhtauden tuottamiseen ja puhtauden laadunhallintaan.

Haasteeseen tavoiteltiin vastauksia kehitysprojektista, mikä toteutettiin saunapalveluja tuottavassa uudiskohteessa. Projektissa otettiin koekäyttöön sauna- ja oheistiloissa käytettäviä siivousvälineitä, -koneita ja -aineita sekä hygienia- ja siivousohjeita. Koekäyttöä ei saatu toteutettua loppuun asti siten, kuin oli suunniteltu, sillä kohteen henkilökunnalla ei riittänyt omien töidensä ohella aikaa märkätilojen siivoukseen. Kehitysprojektin tuotoksina tehdyt ohjeet auditointiprosessiin ja saunapalvelujen tuottajille pohjautuvat pääasiallisesti teoretietoon eivätkä käytännöstä saatuaan kokeiluun.

Opinnäytetyön johtopäätöksinä saatiin vahvistusta ammattitaitoisien ja hyvin perehdytetyn siivoushenkilöstön merkityksestä korkean hygieniakohteiden puhtaudenhallinnassa. Myös puhtausalan ammattilaisten mukana oleminen jo uudisrakentamisen alkuvaiheessa katsottiin olevan hyödyllistä rakennuksen laadukkaan puhtaanapidon kannalta. Opinnäytetyön tuotoksina syntyneet Sauna from Finlandin laatujärjestelmään liittyvät ohjeet ovat luottamuksellisia dokumentteja, eikä niitä ole lisätty tämän opinnäytetyön liitteiksi.

Asiasanat: märkätilasiivous, sauna, laatujärjestelmä, siivousohje

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Hospitality Management

MINNA KYLLINEN

Providing Cleanliness as Part of Certified Sauna Experience

Bachelor's thesis 51 pages
December 2019

The background to this thesis was the need to develop guidelines for cleanroom management of wet rooms, especially sauna facilities, which can be used as a tool for quality certification of sauna and outdoor facilities and as a guide for organizations providing sauna services. The challenge was that the quality system of Sauna from Finland, the association that audits sauna services, lacked instructions for producing cleanliness and quality management.

Answers to the challenge were sought from the development project, which was implemented in a new property offering sauna services. The project involved the trial use of cleaning tools, machines and supplies for use in sauna and adjoining rooms, as well as hygiene and cleaning instructions. The trial run could not be completed as planned, as the site staff did not have enough time to clean the wet rooms alongside their own work. The guidance provided as a result of the development project to the auditing process and to the sauna service providers is based primarily on theoretical knowledge rather than practical experimentation.

The conclusions of the thesis confirmed the importance of skilled and well-trained cleaning staff in the management of high hygiene facilities. In addition, the involvement of cleanliness professionals from the outset of a new construction was considered beneficial for high-quality cleaning of the building. The instructions related to the quality system of Sauna from Finland, produced as a result of this thesis, are confidential documents and have not been appended to this thesis.

Key words: wet room cleaning, sauna, quality system, cleaning instructions

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	SAUNAELÄMYKSEN SERTIFIOINTIPROSESSI	7
	2.1. Sertifiointiprosessin vaiheet	8
	2.2. Ennen sauna	10
	2.3. Saunassa	11
	2.4. Saunan jälkeen	13
3	LAIT JA SÄÄDÖKSET MÄRKÄTILOISSA	15
4	LAADUNTARKKAILU	18
	4.1. Siivouksen laadunvalvonta märkätiloissa	18
	4.2. Pintapuhtauden mittausmenetelmät.....	20
	4.3. Insta 800 laatujärjestelmän käyttö märkätiloissa	21
5	PUHTAUDEN HALLINNAN OSATEKIJÄT.....	23
	5.1. Puhtaanapidon kulmakivet märkätiloissa	23
	5.2. Siivouksen suunnittelu	23
	5.3. Siivoustilat.....	25
	5.4. Märkätilojen lika	25
	5.5. Märkätilojen pintamateriaalit	27
	5.6. Siivousmenetelmät märkätiloissa	29
	5.7. Märkätilojen siivousvälineet ja -koneet.....	30
	5.8. Märkätilojen puhdistusaineet.....	31
6	SAUNAN TUOTTAMA ELÄMYKSELLISYYS	35
7	KEHITYSPROJEKTI SAUNARAVINTOLA KUUMASSA	37
	7.1. Kehitysprojektin eteneminen	39
	7.2. Kehitysprojektin päättäminen	46
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	47
	LÄHTEET.....	50

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella märkätilojen puhtauden kokonaisvaltaista hallintaa ja kehittää Sauna from Finland ry:n Authentic Finnish Sauna Experience laatujärjestelmän sertifiointiprosessia ohjeistamalla märkätilojen puhtaanapito osaksi sauna-auditointeja. Ennen tätä kehitysprojektia ja ohjetta saunojen sertifiointiprosessissa, märkätilojen puhtautta on tarkasteltu vain aistienvärisesti ilman mitään faktapohjaa puhtaanapitoon tai laadunvalvontaan. Tämän vuoksi aihe oli kiinnostava ja tarpeellinen. Tässä opinnäytetyössä märkätilojen puhtaanapitoon liittyvää teoriaa tarkasteltiin sekä käytännön siivoustyön, että lain vaatimien asioiden näkökulmasta. Puhtaanapito-käsite rajattiin koskemaan vain erilaisia märkätiloja ja vielä tarkemmin saunatiloja. Tärkeimpiä teorialähteitä tässä opinnäytetyössä olivat Sauna from Finlandin laatukäsikirja, Uimahallien ja kosteiden tilojen hygieniaopas sekä erilaiset puhtauspalvelualan oppikirjat. Tämän työn tuotoksina syntyneet ohjeet ja ohjelmat märkätilojen hygieniaohjelma, märkätilojen siivousohje, auditoinnin tarkistuslista sekä märkätilojen tuotevalikoima ovat luottamuksellisia ja vain Sauna from Finlandin käyttöön luovutettavia.

Opinnäytetyön tavoitteena on vakiinnuttaa yleiset toimintatavat märkätilojen puhtaanapidon hallintaan toimijoille, jotka haluavat hakea saunatiloilleen Authentic Finnish Sauna Experience laatumerkkiä, saunasertifikaattia. Tähän tavoitteeseen päästiin kehitysprojektin avulla, jonka aikana testattiin märkätilojen siivousohjeita, -aineita, -välineitä ja -koneita projektikohteessa. Kokeilun päätyttyä saadut käyttäjäkokemukset tuottivat vakiintuvia toimintatapoja. Ohjeet tehtiin soveltuviksi erilaisiin Sauna from Finlandin jäsenyritysten märkätiloihin, joissa halutaan toimia terveellisyyttä, hygieniaa, turvallisuutta ja hyvää puhtauden laatua arvostaen.

Suomalainen sauna on elämys, joka koostuu monista pienistä osatekijöistä. Saunaelämyksen saavuttaminen lähtee hygieenisesti puhtaista, turvallisista ja viihtyisistä saunatiloista ja niiden oheistoiminnoista. Puhtaus ei ole vain määrite siivoustyön tulokselle märkätiloissa, vaan puhtaus on jopa tärkein osa suomalaisen

saunaelämyksen saavuttamisessa. Tästä opinnäytetyöstä selviää saunaelämyksen osa-alueet, jotka avaavat suomalaisen saunakulttuurin sydämen niin suomalaisille kuin kansainvälisille saunojille.

2 SAUNAEÄMYKSEN SERTIFIOINTIPROSESSI

Sauna from Finland ry on syntynyt kymmenen vuotta sitten oivalluksesta, että suomalainen saunaelämys voisi olla vientituote. Yhdistys muodostaa laajan sauna-alan jäsenyrytyksverkoston, jotka tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia saunaelämykseen. Jäsenyrytyksiä verkostossa on yli 200. Jäsenyrytykset saavat Sauna from Finlandin kautta näkyvyyttä ja pääsevät mukaan erilaisiin kotimai-siin ja kansainvälisiin sauna-alan projekteihin, seminaareihin ja muihin tapahtu-miin. Jäsenyrytysten ja asiantuntijoiden pyrkimyksenä on tehdä suomalaisesta saunaelämyksestä matkailijoille kiinnostava ja kokemisen arvoinen. Jäsenyrytyk-set voivat hakea laatumerkkiä, joka voidaan myöntää laadukkaan suomalaisen saunaelämyksen kriteerit täyttävälle saunoille. Sertifiointiprosessissa ohje-nuorana toimii Aidon suomalaisen saunaelämyksen -laatukäsikirja. Sauna from Finlandin onnistuneesta työstä suomalaisen saunaelämyksen viennistä ulko-maille kertoo joulukuussa 2018 myönnetty ensimmäinen ulkomaille myönnetty laatusertifikaatti. Kaiken kaikkiaan laatusertifikaatin on saanut jo yli 30 sauna-palveluja tuottavaa yritystä. Sauna from Finland järjestää vuosittain kansainväli-sen verkostoitumisseminaarin World Sauna Forumin. (Sauna from Finland.)

Aidon suomalaisen saunaelämyksen kokonaisvaltainen kehittäminen on Sauna from Finlandin päätavoite. Suomalainen saunaelämys halutaan tehdä tunnetuksi myös kansainvälisesti ja yhdeksi hyvinvointimatkailun kulmakiveksi. Sauna from Finlandin toiminnanjohtaja Carita Harjun mukaan tavoitteena on luoda maailman paras, aito suomalainen saunaelämys. Kokonaisvaltainen saunaelämys koostuu Sauna from Finlandin tekemien tutkimusten mukaan aitoudesta, moniaistisuu-desta, läsnäolosta, rentoutumisesta, puhtaudesta sekä hyvinvoinnista. (Sauna from Finland ry 2015, 1, 6.)

Suomalainen sauna on maailmalla hyvin tunnettu, tämä selviää Sauna from Fin-landin tekemästä saunan imago tutkimuksesta vuonna 2011, jossa oli mukana yli 2000 vastaajaa 70 maasta ympäri maailman. Tutkimuksen mukaan kansainväli-sillä vastaajilla oli positiivinen kuva suomalaisesta saunasta ja sauna osataan yh-distää Suomeen. Useimmat kansainväliset vastaajat haluaisivat kokea suomalai-sen saunaelämyksen mahdollisella Suomen matkallaan. Hotellien asiakkaista yli

20% valitsee hotellin sen perusteella, mitä hotellin tiedoissa kerrotaan saunatiloista. (Sauna from Finland ry 2015, 18.)

Sauna From Finland on kehittänyt saunatilojen sertifiointiprosessin, joka sisältää saunaelämyksen tuottamiseen liittyviä kriteerejä. Yritykset ja sauna-alan toimijat voivat hakea Sauna From Finlandin laatusertifikaattia täytettyään vaadittavat kriteerit. Saunapalveluiden suunnitteluvaiheessa tulee selvittää, miten saunominen tapahtuu. Mitä tapahtuu ennen saunaan menoa, mitä saunassa ja miten toimitaan saunomisen jälkeen. Ennen sertifiointiprosessia tulee määritellä mahdollinen saunan teema, kuten savusauna kynttilälyhtyineen tai sähkösauna raikkaan valkoisine saunatekstiileineen. Valitaan tiloihin laadukkaat ja teemaan sopivat pintamateriaalit sekä varmistetaan turvallinen ja terveellinen liikkuminen saunatiloissa ja niiden ympäristössä. Suunnitellaan saunatilojen hygieniaohjelma sekä mietitään saunan peruspalveluja, joita ovat toimivat pesu- ja wc-tilat, saunatekstiilit, mahdolliset virvokkeet ja vilvoittelutilat saunan jälkeen. Sauna voi olla palvelun ydin, jonka ympärille kehitetään lisäpalveluita ruokailuineen ja majoituksineen tai sitten lisäpalvelu edellä mainittujen lisäksi. Kaikissa tapauksissa on kuitenkin tärkeää, että saunomisesta tulee ikimuistettava elämys. (Sauna from Finland ry 2015, 2-5.)

2.1. Sertifiointiprosessin vaiheet

Aidossa suomalaisessa saunakokemuksessa yhdistyvät aidot elementit; puu, vesi, elävä tuli, ihmiset, tarinat ja muut aidot asiat kuten pellavaiset saunatekstiilit. Saunakokemuksen moniaistisuus tulee esille aistien kautta; miltä saunassa tuoksuu, miltä sauna näyttää, miltä löyly tuntuu, maistuuko saunassa tarjottu vesi raikaalle. Saunaelämys muodostuu myös rentoutumisesta ajankulun ja arkisten askareiden unohtamisesta. Sauna lämmöllään rentouttaa sekä mieltä että kehoa. Rentoutumisen osana saunaelämyksessä on läsnäolo, mikä tarkoittaa saunomiseen liitettyjä oheispalveluja, kuten hierontaöljyjen ja virkistävien suihkusaippuoiden saatavuutta tai saunan jälkeen tarjottua ateriala. Saunapesijä tai saunaterapeutti voivat ammattimaisella läsnäolollaan saada saunojalle kiireettömän

rentoutumisen tai virkistäytymisen hetken. Puhtauden merkitys saunakokemuksessa on jopa kaikkein tärkein elementti, johon saunojan huomio kiinnittyy. Saunassa olosuhteet mikrobien kasvulle ovat otolliset kosteuden ja lämmön vuoksi. Puhtaassa saunassa ei näy edellisten saunojen jäljet eikä tunnu tuoksut. Saunominen on yksi avain terveeseen elämään. Saunan terveysvaikutuksia on tutkittu paljon ja lääketiede tunnustaa saunan tuottamat hyvinvointivaikutukset. Saunomisen on todettu vaikuttavan suotuisasti iho-, nivel- ja verenkiertoelinten sairauksiin. Täysin luotettavia vastauksia saunan terveysvaikutuksiin ei kuitenkaan ole vielä saatu, joten suurimmat terveyshyödyt ovat saunan antaman rentoutumisen mukanaan tuomia. (SFF Laatukäsikirja 2015, 6-15.)

Laatumerkin hakemiseen liittyy sertifiointiprosessissa virallisen auditoijan perehtyminen kohteen sauna- ja oheistiloihin fyysisesti ennen saunomista, saunoessa ja sanomisen jälkeen. Laatukriteerit tarkistetaan SFF:n Laatukäsikirjan mukaisesti kaikkien toimintojen osalta tarkistuslistan avulla. Auditoinnin yhteydessä merkin hakija saa kehitysideoita saunapalvelujensa parantamiseksi. Auditoija tekee auditoinnin jälkeen yhteenvedon, sertifiointiryhmälle ja jos kaikki kriteerit täyttyvät saunalle myönnetään laatusertifikaatti kahdeksi vuodeksi. Laatumerkki viestii saunatilojen käyttäjille, henkilöstölle ja sidosryhmille saunan ja saunapalvelujen olevan erittäin korkealaatuisia. Laatumerkki voidaan myöntää kaikenlaisille saunatiloille ja saunoille, kun ne täyttävät vaadittavat laatukriteerit. Laatumerkkikohteet jaetaan kolmeen eri luokkaan. Sauna URBAN – kaupunkikohteissa oleville saunaelämyksille, Sauna SPA – kylpyläkohteille ja Sauna NATUR&GARDEN – luonto- ja maaseutukohteissa toimiville saunaelämyksille. Kaikille laatuluokille on oma laatumerkinsä (kuvat 1, 2 ja 3). (Sauna from Finland ry 2015, 39; Sauna from Finland.)

KUVA 1. Sauna URBAN (Sauna from Finland)

KUVA 2. Sauna SPA (Sauna from Finland)

KUVA 3. Sauna NATURE&GARDEN (Sauna from Finland)

2.2. Ennen saunaa

Ennen saunaan menemistä sertifiointiprosessissa tarkistetaan noin 15 erilaista asiaa ja toimintoa, joiden tulee olla kunnossa sertifiointiin vaadittavien kriteerien mukaisesti. Saunat tulee esitellä kokonaisvaltaisina saunaelämyspalveluina, joten onkin tarkistettava, onko saunasta julkisesti annettu tieto ajan tasalla yrityksen verkkosivuilla tai muussa sosiaalisessa mediassa. Hyvät opasteet varmistavat, että saunatilat ja kulkureitti niihin löytyy helposti. Opasteiden tulee näkyä myös pimeässä. Saunaan ja saunomiseen liittyvät ohjeet on kirjoitettava selkeästi. Helppolukuiset ohjeet, joissa kirjainkoko on niin suurta, että sitä näkee ilman silmälasia ja joita on visualisoitu kuvilla, toimivat parhaiten. Ohjeilla on tarkoitus lisätä saunaelämyksen nautittavuutta eikä korostaa kieltoja. (Sauna from Finland ry 2015, 20-25.)

Suomalainen sauna on rentoutumisen paikka. Saunan ja sen ympäristön tulee olla hiljainen ja rauhallinen. Nykyaikana sauna on yksi harvoista paikoista, missä

ei käytetä puhelinta tai katsota televisiota. Saunapalveluja tuottavan henkilökunnan tulee olla osaavaa, asiakaspalvelutaitoista ja myös kielitaitoista. Saunaelämyksen osana on henkilöstön kautta saatu palvelukokemus. Suomalaiseen saunaan liittyy usein perinteitä ja tarinoita. Saunan historia tai siihen liittyvät tarinat on hyvä selvittää ja kuvata saunojille. Saunan historia näkyy usein myös saunatilojen tyyliässä. Löytyvätkö saunomisohteet kuvina? Oletus on, että suomalaiset osaavat saunakäyttäytymisen mutta kansainväliset saunavieraat tarvitsevat kuvallisia selkeitä ohjeita. Suomalaiset naiset ja miehet käyvät kotonaan saunassa yhdessä mutta muissa tiloissa on merkittävä selkeästi miesten ja naisten saunat. Jos tilassa on yhteissauna, on kerrottava uimapuvun tai saunavaatteen käytöstä kansainvälisille vieraille. Ohjeissa tulee huomioida myös lapset. Erityisesti turvallisuus, kuten lattioiden liukkaus korostuu pienten lasten kanssa saunoessa. Peseytymismahdollisuus tulee varmistaa myös ennen saunaan menoa, koska se on saunan hygienian ja viihtyisyyden kannalta tärkeää. Tarvittaessa myös ohjeet suihkun käyttöön on oltava selkeät. Mikäli suihku on löylyhuoneessa, on huomioitavat mahdollisesti kuumenevat metalliosat varoituskyltein. (Sauna From Finland ry 2015, 20-25.)

Hyvässä saunakokemuksessa pyyhkeet ja laudeliinat tulee olla maksuttomasti tarjolla, mikäli näin ei ole asiakkaat tulee ohjeistaa asiasta selkeästi. Ennen saunaan menoa on tärkeää huolehtia riittävästä nesteytyksestä. Onnistuneeseen saunakokemukseen kuuluu, että asiakkailla on mahdollisuus nauttia raikasta vettä tai muita alkoholittomia juomia saunoessaan. Saunatilojen ja niihin johtavien reittien turvallisuuden varmistamisen lisäksi on huolehdittava, että ensiaputarvikkeita on saatavilla nopeasti ja helposti. (Sauna from Finland ry 2015, 20-25.)

2.3. Saunassa

Sertifiointiprosessi jatkuu saunassa, missä auditoinnin aikana tarkistetaan saunatilojen rakenteellisia ja mukavuuteen liittyviä asioita. Lauteiden materiaaleiksi suositellaan yleensä puuta, koska se ei kuumene ja puu kuuluu suomalaiseen saunaperinteeseen. Puuta pidetään myös hygieenisempänä laudemateriaalina

kuin laattaa. Lauteiden korkeudella ja ergonomialla on myös merkitystä. Jalkojen nostaminen samalle tasolle kuin millä istutaan parantaa verenkiertoa ja lämmön jakautumista koko kehoon. Lauteiden tulee olla tukevat ja helposti noustavat. Sähkösaunassa kiukaan teho tulee olla riittävä ja oikein mitoitettu saunan tilavuuteen nähden. Kiuaskiviä tulee olla oikea määrä ja ne tulee latoa kiukaaseen valmistajan ohjeen mukaisesti. (Sauna from Finland ry 2015, 26-33.)

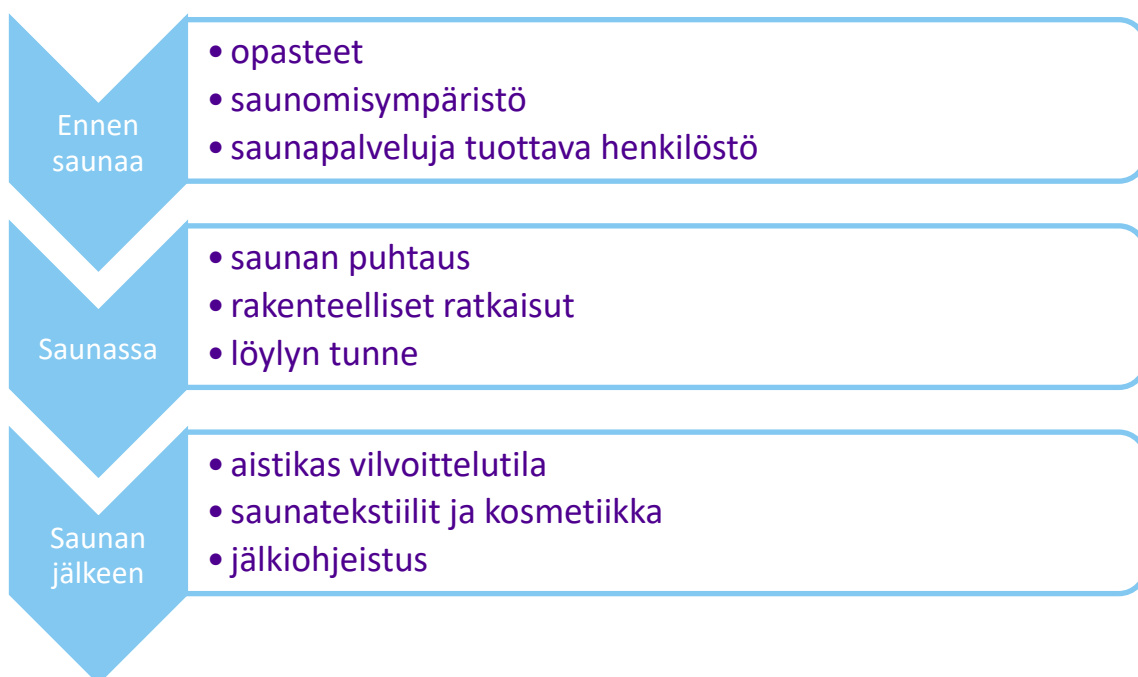
Saunan huoltaminen on tärkeä osa saunaelämystä. Säännöllisesti huollettu sauna lisää viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä erityisesti rakenteiden kestävyyttä. Huollon yhteydessä tarkistetaan aina saunan pintamateriaalien kunto ja myös kiukaan ja kiuaskivien kunto. Pesu- ja löylyvesien poistuminen saunatiloista on erityisen tärkeää, varsinkin jos saunatilaa käytetään myös pesutilana. Puulattiasaunoissa tulee olla vesikourut tai -raot, joista pesuvesi valuu helposti ulos. Viemäroidyissä saunoissa lattiakaivot tulee olla sijoitettu niin, että vesi suuntautuu lattialla kohti lattiakaivoa. Nykyisissä rakennusmääräyksissä edellytetään kosteussulkujen asentamista saunatiloihin lattiapinnoitteen alle. Ilmanvaihdon toimivuus on yksi tärkeimmistä vaatimuksista löylyjen laadun ja rakenteiden kuivumisen kannalta. Sisään tulevan ilman tulee olla hapekasta ja raikasta. Hapekkaassa saunassa jaksaa nauttia pidempään löylyistä. Poistoilmaventtiilit tulee olla riittävän isot, jotta ilmanvaihtuminen on tehokasta. Saunan puitteiden lisäksi kunnossa pitää olla saunan puhtaus ja hygieniat. Saunassa lämpö, kosteus ja lika luovat mikrobeille erinomaiset elinolosuhteet ja voivat aiheuttaa terveydellisiä kuin myös rakenteellisia ongelmia. (Sauna from Finland ry 2015, 26-33.)

Saunan puhtaanapitäminen vaatii ammattitaitoisen ja motivoituneen siivoushenkilöstön, oikeat siivousmenetelmät, -välineet, -aineet ja -koneet. Sertifioinnin aikana selvitetään myös saunomisen fysiikkaa, sitä miltä löyly tuntuu. Vesi höyrystyy sitä kiukaalle heitettäessä, jolloin veden olomuoto muuttuu nesteestä kaasuksi eli vesihöyryksi. Löyly tuntuu viileällä iholla vesipisaroiksi tiivistyneenä. Liian kuumassa tai viileässä saunassa ei tapahdu tätä fysikaalista ilmiötä. Saunan lämpötilasta on jokaisella saunojalla oma mielipiteensä mutta 70-80 asteissa saunassa löylyilman happipitoisuus on korkea ja saunominen virkistää. Jos saunan lämpötila on 100 astetta, happisisältö on yhtä vähäinen kuin kuusi kilometriä korkean vuoren huipulla merenpinnasta mitattuna. Vähäinen happi ja

kuiva ilma väsyttävät saunomisen jälkeen. Saunassa tulee olla helposti luettavissa oleva lämpömittari. Saunan valaistuksen tulee olla riittävä turvallisuuden vuoksi mutta ei liian kirkas. Ikkunallisessa saunassa usein luonnonvalo riittää. Saunomismukavuutta lisäävät turvakaiteet, löylykauhat ja -kiulut, jotka sopivat saunan ilmeeseen ja joista saa hyvän otteen käteen. (Sauna from Finland ry 2015, 26-33.)

2.4. Saunan jälkeen

Suomalaiseen saunomiskokemukseen liittyy olennaisesti vilvoittelu löylyjen välissä ja saunomisen jälkeen. Sertifiointiprosessissa kiinnitetään huomiota myös vilvoitteluun. Vilvoittelutilan tulisi olla eriytetty pukeutumistilasta, missä iho ehtii viilentyä ja missä voi vielä jatkaa saunan rahoittavaa vaikutusta. Vilvoittelutilaan asetettuja kriteerejä ovat muun muassa, että tilassa on raikasta vettä, mukavia istuimia, kynttilöitä, kaunis näköala ikkunasta, miellyttävä tuoksu tai että tilassa ei ole häiritseviä ääniä vaan se on rauhallinen ja hiljainen. Vilvoittelu tulee olla mahdollista kaikkina vuodenaikoina ja erilaisissa sääolosuhteissa, joten saunojille tulisi voida tarjota kylpytakkeja ja tossuja. Saunan ja vilvoittelun välittömässä läheisyydessä tulee olla wc-tilat. Kylpypyyhkeille ja henkilökohtaisille peseytymistarvikkeille tulee olla selkeät paikat, kuten myös käytetyille kosteille pyyhkeille ja laudeliinoille pyykkikorit. Kauneus ja terveys huomioidaan saunakokemuksessa siten, että pukeutumistilassa on hyvä peili ja hiustenkuivaaja. Lisäksi erilaista kosmetiikkaa, kuten kosteusvoiteita tulisi olla tarjolla. Saunakokemuksen päättää hyvä ohjeistus siitä, miten toimitaan saunan jälkeen. Tarvitseeko asiakkaan tehdä jotain saunaan liittyen, kuten sammuttaa valot tai lukita ovet sekä tieto siitä mitä tapahtuu saunomisen jälkeen, jos tarjolla on esimerkiksi jotain ohjelmaa tai illallinen. Edellä kerrotun sertifiointiprosessin vaiheita voidaan tarkastella tiivistetysti kuvion 1 avulla, josta nähdään kaikki prosessin vaiheet kerralla (Sauna from Finland ry 2015, 34-37.)

KUVIO 1, Sertifiointiprosessin vaiheet (Sauna From Finland ry 2015)

3 LAIT JA SÄÄDÖKSET MÄRKÄTILOISSA

Uimahalleihin, kylpylöihin ja yleisiin saunatiloihin liittyy terveydensuojelusäädöksiä, joista tärkeimpänä pidetään Terveydensuojelulakia (763/1994). Terveydensuojelulakia ja muita asetuksia, kuten Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (1350/2006) uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavaa laitosteknistä ja allasvesiteknistä osaamista tulee noudattaa myös saunatiloissa, mikäli niiden yhteydessä on uima-allas. (Aalto, P., Keinänen, J., Kärnä, K., Lindstedt, S. 2014, 58-69.)

Terveydensuojelulaki antaa peruslähtökohdat yleisten kosteiden tilojen hygienian valvonnalle. Laki koskee yleisiä uimaloita, uimahalleja, kylpylöitä ja saunatiloja. Terveydensuojelulain 28 §:n mukaan lain tarkoitus on ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Edellä mainitut tilat on suunniteltava, varustettava ja kunnossapidettävä siten, että terveyshaittoja ei synny. Terveyshaitalla tässä tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta tai jonkin sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää elinympäristön terveellisyyttä. (Aalto ym. 2014, 58-69.)

Toiminnanharjoittajan on tehtävä Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan kirjallinen ilmoitus terveydensuojeluviranomaisille hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista yleiseen käyttöön tarkoitetun uimahallin, kylpylän tai saunan perustamisesta. Tämän ilmoituksen lisäksi toiminnanharjoittajan on Terveydensuojeluasetuksen 4 §:n mukaan esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle kaikki mahdolliset tiedot terveyshaittojen arvioimiseksi ja ehkäisemiseksi. Tämä ilmoitusmenettely luo pohjan kosteiden tilojen hygienian valvonnalle. (Aalto ym. 2014, 58-69.)

Terveydensuojelulain 29 § velvoittaa terveystervanomaisia valvomaan märkätilojen hygienian lisäksi allasveden laatua. Mikäli allasveden laatu ei täytä säädettyjä vaatimuksia voi terveystervanomaiset rajoittaa altaan käyttöä tai kieltää sen käytön kokonaan. Uima-allas ja kylpylätiloissa työskentelevän allasveden laatuun vaikuttavia toimenpiteitä tekevän henkilön tulee suorittaa terveydensuojelulain

28 a §:ssä vaadittava laitosteknistä ja allasvesihygienistä osaamista osoittava osaamistesti. Siivoojilta osaamistestiä ei vaadita, mutta 1.1.2017 on tullut voimaan lakimuutos, jossa Terveysuojelulain (763/1994) pykälään 28a on lisätty toinen momentti, missä säädetään siivoojien osaamisesta seuraavaa: ”Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että allasveden kuormituksen vähentämiseksi uima-allas ja märkätilojen puhtaanapitoon ja siivoukseen osallistuvilla henkilöillä on riittävä tieto siitä, miten tilojen hygienia vaikuttaa allasveden terveydelliseen laatuun, ja riittävä osaaminen näiden tilojen siivoukseen ja puhtaanapitoon.” Osaamistestiä järjestävät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valviran) hyväksymät testaajat. (Aalto ym. 2014, 58-69.)

Aikaisemmin mainitut erilaiset märkätilat voivat kuulua myös kuluttajaturvallisuuslainsäädännön soveltamisalaan. Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) tarkoituksena on varmistaa esimerkiksi kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden turvallisuutta, koska toiminnanharjoittaja on aina vastuussa tarjoamiensa palveluiden ja tuotteiden turvallisuudesta. Kuluttajaturvallisuuslain soveltamisala on varsin laaja ja lähes kaikki allasiloja sisältävät kohteet kuuluvat sen piiriin. Kuluttajaturvallisuuslaki on niin sanottu rajapintalaki, jolla laajan soveltamisalansa vuoksi on rajapintoja muihin lakeihin. Tämä tulee esille esimerkiksi allasalueilla, joissa järjestetään Kelan toimesta kuntoutuspalveluja, jotka kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuoltoon koskevan lainsäädännön piiriin. Jos allasalue on avoinna myös muille käyttäjille kuin kuntoutuspalveluasiakkaille, sovelletaan näinä muina aikoina allasalueella Kuluttajaturvallisuuslakia. (Aalto ym. 2014, 58-69.)

Kuluttajaturvallisuuslain 7 §:ssä edellytetään toiminnanharjoittajaa laatimaan turvallisuusasiakirja. Asiakirja on työkalu märkä- ja allasilojen turvallisuustoiminnan järjestämiseksi ja sen tulee olla laadittuna ennen palvelutoiminnan aloittamista. Kattava riskinarviointi on turvallisuussuunnitelman kivijalka, jonka avulla mahdolliset tilojen ja palvelujen riskit tunnistetaan ja jonka avulla niitä hallitaan. Turvallisuusasiakirjassa nimetään turvallisuuden vastuuhenkilö. Asiakirjan tulee kuulua myös henkilöstön perehdyttämiseen ja jokaisen henkilökuntaan kuuluvan on tiedettävä sen sisältö ja säilytyspaikka. Henkilökunnalla on oltava myös riittävät ensiaputaidot ja tieto, miten toimitaan onnettomuustilanteissa. Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan tässä asiakirjassa tulee selvittää myös rakennuksen, missä

palveluja tarjotaan, rakenteita, huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset. Näitä ovat muun muassa päivittäinen käyttötarkkailu ja määräaikaistarkastukset, jotka ovat osa omavalvontaa. (Aalto ym. 2014, 58-69.)

4 LAADUNTARKKAILU

Uima-allastilojen allas- peseytymis- ja pukeutumistilojen hygieenisuhteita koskevat terveydensuojelulainsäädännön yleiset määräykset, mutta laadunvarmistamiseksi pintahygienianäytteiden raja-arvoihin ei ole suosituksia tai määräyksiä. Kuluttajavirasto on laatinut ohjeet uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistämisestä (Kuluttajavirasto 2002, 8). Niissä ohjeissa sanotaan siivouksesta seuraavaa: ”Siivouksen tulee olla säännöllistä ja kävijämäärään nähden riittävää, jotta sillä saavutetaan ja ylläpidetään hyvä hygieniataso sekä vähennetään liukastumisvaaraa. Siivousvälineiden, -aineiden, -koneiden ja -menetelmien tulee olla sellaisia, ettei niiden käytöstä aiheudu vaaraa uimahallin käyttäjille. Siivousvälineet, -aineet ja -koneet säilytetään niille varatussa asianmukaisessa ja lukitussa tilassa. Siivousajankohdat on suunniteltava niin, ettei siivouksesta aiheudu vaaraa uimahallin käyttäjille”. (Lemivaara & Valtiala 2011, 3.)

4.1. Siivouksen laadunvalvonta märkätiloissa

Siivouksen laadunvalvonta ja märkätilojen pintojen puhtauden tutkiminen on tärkeä osa hygienian hallintaa. Märkätiloissa ei saa esiintyä mitään vaaraa aiheuttavia mikrobeja, niiden muodostamia biofilmejä eikä hygienian kannalta oleellista näkyvää likaa. Koska mikrobilika ei ole silmin havaittavissa tarvitaan siivouksen laadun varmistamiseen objektiivisia pintapuhtauden määrittämenetelmiä. Näitä menetelmiä on olemassa useita erilaisia, joista voidaan valita tilaan ja tarkoitukseen sopiva menetelmä. Siivouksen laadunvalvontaan kuuluu pintahygienian objektiivisen mittaamisen lisäksi oleellisesti myös visuaalinen laaduntarkkailu. (Kivikallio & Suontamo 2014, 18-19.)

Siivouksen laadunvalvonnan tulee olla järjestelmällistä, tarkoituksenmukaista ja sen tulee olla dokumentoitavissa. Märkätiloihin tehdyn siivoussuunnitelman toteutumista seurataan päivä- ja viikkokohtaisilla seurantalomakkeilla. Siivoojat merkitsevät lomakkeisiin päivämäärän ja kellonajan siivouksen suorittamisesta. Seurantalomakkeet pidetään tilojen käyttäjien nähtävissä, jotta suunnitelmallinen

siivous ja laaduntarkkailu toteutuu myös käyttäjänäkökulmasta. Siivouksen yleisen seurantalomakkeen lisäksi laaditaan tilakohtaisesti pintapuhtauden- ja hygienian näytteenottosuunnitelmat ja tarkoitukseen sopiva dokumentti. Näytteenottosuunnitelmasta selviää, millä menetelmällä hygienianäytteitä otetaan, kuka niitä ottaa, kuka analysoi näytteiden tulokset ja kuka tiedottaa tuloksista. Siivouksen laadunvalvonta edellyttää vastuullisuutta ja vastuuhenkilöä. Tärkeä osa laadunvalvontaa on myös suunnitella ennakkoon, miten reagoidaan huonoihin hygieniatuloksiin, millaisia korjaustoimenpiteitä tarvitaan ja millä aikajänteellä toimenpiteet tullaan tekemään tilanteen hallintaan saattamiseksi. Tämä edellyttää laadunvalvonnan toteutumiseksi siivoojien hyvää ohjeistusta, siivouskäytäntöjen vaikoitua sekä käytäntöjen toteutumisen säännöllistä seuranta. (Kivikallio & Suontamo 2014, 18-19; Kivikallio 2015, 22-23.)

Pintahygienianäytteitä voidaan ottaa ennen siivousta ja siivouksen jälkeen, tällöin saadaan selville tehdyn siivouskerran tehokkuus. Yleinen käytäntö on kuitenkin ottaa pintapuhtausnäytteet siivouksen jälkeen puhtailta pinnoilta. Näin tehdysti saadaan luotettavaa tietoa siivouksen laadusta ja pintojen todellisesta puhtaudesta. Pintahygienianäytteiden ottamisen taajuus määritellään näytteenottosuunnitelmassa kuin myös kohteet ja pinnat, mistä näytteitä kulloinkin otetaan. Näytteiden ottamisen tulee olla säännöllistä ja näytteenottokohteet tulee olla hygienian kannalta oleellisia. Tällaisia kohteita märkätiloissa ovat esimerkiksi: lattioiden kulkureitit, lattiakaivojen ympäristöt, vesikourut, paikat, joissa vesi seisoo, ovet, ovenkahvat, kaiteet, hanat, suihkutuolit, wc-istuimen kannet, vetonupit ja painonapit sekä siivousvälineet, ja -koneet. (Lemivaara & Valtiala 2011, 31.)

Jotta tulokset ovat luotettavia ja seurannalla olisi jatkuvuutta, näytteet otetaan samoista kohteista, niitä otetaan riittävä määrä kustakin kohteesta ja ennalta suunnitellun aikataulun mukaisesti. Mikäli saadut näytteet eivät vastaa niille asetettuja raja-arvoja on tulosten analysoinnin jälkeen ryhdyttävä välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin. Korjaustoimenpiteet, joilla palautetaan riittävä puhtaus ja asiakasturvallisuus on kirjattu näytteenottosuunnitelmaan. Näitä toimenpiteitä jatketaan, kunnes voidaan todeta, että ongelman aiheuttaja on saatu poistettua ja pintahygienianäytteiden tulokset ovat jälleen raja-arvojen mukaiset. Poikkeavista

hygienianäytteiden tuloksista tiedotetaan toiminnan ylläpitäjää ja neuvotellaan yhteistyössä korjaavista toimenpiteistä. (Lemivaara & Valtiala 2011, 31.)

4.2. Pintapuhtauden mittaamenetelmät

Märkätilojen pintapuhtauden ja pintahygienian mittaamiseen käytettävät menetelmät jaetaan neljään ryhmään; mikrobien viljelyyn perustuviin menetelmiin, ATP-mittausmenetelmiin, valkuaislian osoitustesteihin ja pintojen tarkasteluun UV-lampun valossa. (Kivikallio & Suontamo 2014, 19.)

Mikrobien viljelymenetelmissä käytetään mikrobien elatusainetta sisältäviä kosketusmaljoja ja -liuskoja, joissa hyytelömäinen elatusainepinta painetaan tiiviisti näytteenottopintaan muutaman sekunnin ajaksi. Menetelmälle määritellyn kasvatustajan jälkeen elatusaineelle muodostuneet mikrobipesäkkeet lasketaan ja saadaan arvioitua pinnan mikrobiologinen puhtaus pesäkkeitä muodostavana pmy – yksikkönä. Tällä kosketusmenetelmällä saadaan helposti selville sileiden ja tasaisten pintojen mikrobimäärät, mutta ei karheiden tai huokoisten pintojen mikrobimäärää. Myös mikrobien muodostama biofilmi vaikeuttaa luotettavan tuloksen saamista kosketusmenetelmässä. (Kivikallio & Suontamo 2014, 20-22.)

ATP-mittausmenetelmä perustuu luminenssi-ilmiöön. Menetelmällä mitataan biologisen energian varastomuodon adenosinitrifosfaatin (ATP) aiheuttaman valon määrää, sen reagoiessa tulikärpäsestä eristetyin entsyymireagenssin kanssa. Näyte otetaan sivelemällä tietyn kokoinen alue steriilillä vanupuikolla, joka laitetaan luminometrilaitteeseen. Laitteella mitattu valon määrä on verrannollinen näytteen sisältämään orgaanisen aineen solumäärään. Luminometriassa ei mitata vain bakteeripitoisuutta vaan kokonaishygieniaa. Menetelmän etuna on sen nopeus mikrobien kasvatustesteihin verrattuna ja haittana ihosolujen sivelynäytteissä kontaminaatiouhkaa. Kertakäyttöisten suojakäsineiden käyttäminen on välttämätöntä näytteitä otettaessa. Kosteiden tilojen ATP-arvolle on sovittu toimenpiteitä edellyttäväksi raja-arvoksi 60 RLU (RLU= Relative Light Unit eli suhteellinen valoyksikkö). Luminometrimenetelmä ei ole standardisoitu, joten eri valmistajien laitteilla otettujen näytteiden tuloksia ei voi verrata keskenään. (Kivikallio & Suontamo 2014, 20-22.)

Valkuaislian osoitustesteillä voidaan nopeasti selvittää puhtaiden pintojen puhtaustaso valkuais- eli proteiinilian osalta. Testiliuskalla pyyhitään pieni alue pintaalla vedellä kostutettua pintaa, tämän jälkeen testi antaa värireaktiolla vastauksen heti, onko pinnalla valkuaislikaa vai ei. Valkuaistestit soveltuvat märkätiloja paremmin elintarviketilojen puhtauden valvontaan, missä valkuaislika on erinomainen kasvualusta mikrobeille. (Kivikallio & Suontamo 2014, 20-22.)

Pintapuhtauden tarkastelussa ultravioletin (UV) valon avulla saadaan yksikertaisella tavalla selville puhtauden laatu. Ultraviolettivalo on elektromagneettisessa spektrissä näkyvän violetin osan ja röntgensäteilyn aaltopitoisuusalueiden välillä olevaa valoa. Orgaaninen lika, kuten pöly tai kalkkisaostumat ovat fluoresoivia ja siten violettia UV-valoa heijastavia. UV-lampun käyttäminen pintojen puhtaustason ja hygienian tarkasteluun on tehokas keino erityisesti märkä- ja saniteettitiloissa sekä terveydenhuollossa ja muissa korkean hygienian kohteissa. (Kivikallio & Suontamo 2014, 20-22.)

4.3. Insta 800 laatujärjestelmän käyttö märkätiloissa

Insta 800 on standardi eli määritelmä siitä, miten siivouksen teknistä laatua kuvataan ja arvioidaan. Standardin ovat yhteistyössä laatineet Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan siivousalan yrittäjien, julkisen ja yksityisen kiinteistöomistajien työnantajajärjestöjen, tutkimuslaitosten ja ammattijärjestöjen edustajat. Standardissa kuvataan kaksi pääperiaatetta: silmämääräinen tarkastus ja mittauslaitteiden käyttöön perustuva tarkastus. Yksittäisen siivoustehtävän arvioinnissa voidaan käyttää jompaakumpaa periaatetta tai niiden yhdistelmää sen mukaan, mikä soveltuu arviointiin parhaiten. (SFS-INSTA 800-1:2019, 3-7.)

Insta 800 standardissa esitettyä järjestelmää voi Suomen Standardoimisliiton mukaan hyödyntää seuraavasti:

- siivouksen teknisen laadun tarkastamiseen
- likatason tai likaantumisnopeuden arviointiin
- siivouksen lopputulosta koskevin vaatimuksina siivouspalvelujen suorittamisen ja tilaamisen sekä niihin liittyvien tarjousten yhteydessä

- tietyn laatutason saavuttamiseen tarvittavan siivoustoiminnan määrittelyyn sen osoittamisessa, miten eri siivoustoimenpiteet vaikuttavat saavutettavaan siivouksen tekniseen laatuun.

Tätä standardia voidaan soveltaa vaadittavan laadun määrittelemiseen sekä siivouksen teknisen laadun tarkastamiseen kaikentyyppisissä rakennuksissa ja tiloissa riippumatta siivoustaaajuudesta tai siitä, mitä siivousmenetelmää tai -järjestelmää käytetään, niin kauan kuin on mahdollista määritellä siivouksen tulos, joka voidaan siivoamisen jälkeen tarkastaa. Tämän standardin kuvaukset koskevat heti siivouksen jälkeen mitattua lopputulosta. (SFS-INSTA 800-1:2019,7.)

Silmämääräinen arviointi sopii INSTA 800 standardin mukaan kaikille tilatyypeille, kun taas korkeaa hygieniaa vaativissa tiloissa siivouksen laatu tarkistetaan hygieniamittareilla. Mittauslaitteilla tehtävä mittaus ja arviointi ovat pintapölyn, kitkan, kiillon ja staattisen sähkön mittauksia. Pölyn mittaukset sopivat lähes kaikkiin tiloihin, ei kuitenkaan märkätiloihin. Myöskään kiillon tai staattisen sähkön mittaukset eivät sovellu märkätilojen laadunvalvontaan. Kitkamittauksia voidaan tehdä kaikentyyppisille kovalle ja puolikoville lattioille, joissa liikkumisen turvallisuuden kohdistuu erityisiä vaatimuksia, kuten lattiat, jotka voivat olla ajoittain märkiä. Edellisen perusteella INSTA-800 laadunmittausjärjestelmää ei voida pitää soveltuvana yksinään käytettäväksi märkätilojen siivouksen laadunarviointiin, vaan sen lisäksi on käytettävä myös pintapuhtauden mittausmenetelmiä. (SFS 5994 2010, 56.)

5 PUHTAUDEN HALLINNAN OSATEKIJÄT

5.1. Puhtaanapidon kulmakivet märkätiloissa

Märkätilat luetaan korkean hygienian tiloihin, joissa puhtauden merkitys korostuu mikrobeille erinomaisten elinolosuhteiden vuoksi. Märkätiloissa haasteena on pintojen alttius kosteusvaurioille. Märkätilat ovat myös käyttäjien kannalta hygieenisesti kriittisiä tiloja, koska ihmiset liikkuvat tiloissa avojaloin. Puhtaus on merkittävä tekijä myös tilojen turvallisuuden ja viihtyisyyden näkökulmasta. Siivoojan tulee olla perehtynyt hygienian ja turvallisuuden kannalta tilojen riskialueisiin, sekä hallittava märkätiloissa käytettävät puhdistusmenetelmät ja tarkoituksenmukaiset puhdistusaineet. (Kivikallio 2014, 8-9; Reunanen 2015, 258-259.)

Märkätilat, saunat, kylpylät ja uimahallit rakennetaan ympärivuorokautiseen ja jatkapäiväiseen käyttöön. Tiloja käyttävät asiakkaat odottavat hyvää palvelua, josta usein tehdään mielikuvat puhtauden tason kautta. Uimahallitilojen puhtaanapidon vaatimukset määritellään lainsäädännön kautta, josta tarkemmin kappaleessa kolme. Märkätilojen puhtaus syntyy ammattitaitoisella työllä ja määrätietoisella suunnittelulla sekä työtapahygienian hallinnalla. Päävastuu märkätilojen puhtaudesta on siivoushenkilöstöllä. Ammattitaitoisen siivoushenkilöstön tukena yhteistyössä toimii tilojen muu henkilöstö asiakkaan terveellisuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseksi. (Kivikallio 2014, 8-9; Reunanen 2015, 258-259.)

5.2. Siivouksen suunnittelu

Märkätiloissa, kuten muissakin tiloissa kaikkein merkittävin kulmakivi puhtaanapidon näkökulmasta on siivouksen suunnittelu. Uimahalleissa oma laadunvalvonta edellyttää kirjallista siivoussuunnitelmaa, jonka avulla muun muassa seurataan siivouksen synnyttämiä kustannuksia mutta erityisesti siivousohjelman käytännön toteutumisista. Siivousohjelmia laaditaan erilaisilla ATK-pohjaisilla ohjelmilla. (Kivikallio 2014, 8-22.)

Siivoustyön suunnittelu perustuu normaalisti menetelmä- ja aikastandardeihin, jotka muodostuvat menetelmäkuvauksista ja niiden mukaisen työsuorituksen avulla saadusta aikastandardista. Standardit ilmoittavat työn suorittamiseen kuluvan ajan neliöitä, kappaleita tai juoksumetrejä kohti. Aikastandardit sisältävät myös elpymisajan, mikä määräytyy työn fyysisen ja psyykkisen kuormittavuuden mukaan. Aikastandardissa elpymisaika vaihtelee 13 – 27 %:n välillä. Märkätiloissa saunan lauteiden siivouksen aikastandardin elpymisaika on 27 %, kun taas esimerkiksi sileiden lattioiden nihkeäpyyhinnän elpymisaika on 13 %. Aikastandardit eivät sisällä työsuorituksen vaatimia esivalmisteluja tai jälkitöitä. Näitä tehtäviä varten mitoituksessa käytetään apuaikaa eli päiväväkiötä, mikä sisältää muun muassa työn aloittamiseen ja lopettamiseen liittyviä välineiden huoltotoimenpiteitä. Apuajan suuruus on normaalisti 10 – 15 % tehollisesta työajasta. (Yltiö 2015, 231-234.)

Kirjallisen siivoussuunnitelman ja -ohjeen merkittävin osa on tilakohtainen ylläpitosiivouksen työohje, mikä pitää sisällään työmenetelmät, siivoustaajuudet ja siivouksen ajankohdan. Myös tilojen puhtaustasoluokitus ja laadunvarmistuksen toimintaohjeet kirjataan työohjeeseen. Parhaimmillaan työohje on sekä esimiehen että siivoojan työkirja ja apuväline, jonka avulla tilojen puhtaanapito on yksinkertaista suorittaa. Sähköisessä muodossa olevat työohjeet on helppo pitää ajan tasalla yllättävissäkin muutoksissa. Työohjeista tulee selvitä myös harvemmin tehtävien perussiivoustöiden suunnitelma. (Kivikallio 2014, 8-9.)

Märkätilojen korkeat hygieniavaatimukset ja vaativat työolosuhteet tulee huomioida suunniteltaessa siivoushenkilöstön määrää, siivouksen kuormittavuutta ja siivousajankohtaa. Märkätiloissa siivoustyön tekeminen on keskimääräistä raskaampaa, koska tilat ovat tavanomaista lämpimämpiä ja kosteita. Märkätilojen liian ja puhdistusainejäämien vuoksi pinnat ovat otollinen kasvualusta mikrobeille, jotka voivat olla haitallisia ja turvallisuusriski niin siivoojille kuin muille tilojen käyttäjille. Märkien pintojen liukkaus ja rakennustekniset ratkaisut voivat olla myös turvallisuusriski tai ne lisäävät fyysistä kuormitusta siivoushenkilöstölle. Nämä asiat tulee huomioida siivousohjelmassa ja läheltä piti tilanteiden kuin tapaturmien varalle kirjataan toimintaohjeet. (Kivikallio 2014, 9-11.)

5.3. Siivoustilat

Jotta märkätilojen siivous saadaan toimimaan tehokkaasti, tarvitaan riittävästi hyvin varusteltuja siivoustiloja. Siivoustilojen tarve määräytyy kiinteistön käyttötarkoituksen, siivousalueiden koon ja määrän, siivoustaaajuuden sekä käytettävien koneiden ja välineiden tarpeen mukaan (RT 97 – 10839, v. 2005). Lähtökohtaisesti siivouksen käytössä tulee olla siivouskeskus, siivousvälineiden, -aineiden ja -koneiden säilyttämiseen. Tämän lisäksi tarvitaan tila valmistelua, väline- ja konehuoltoa, pyykinhuoltoa sekä välivarastointia varten. Kiinteistöstä ja siivousalueiden suuruudesta riippuen voidaan tarvita myös pienempiä siivoustiloja. Märkätilojen, kuten sauna- ja uima-allastilojen läheisyydessä tulee olla siivoustila, missä säilytetään tilakohtaiset ylläpitosiivousvälineet. Siivoustilat tulee mitoittaa siten, että tilassa voidaan erottaa puhdas ja likainen puoli. (Kivikallio 2014, 17.)

Suurempien ja hygieniavaatimuksiltaan korkeampien kiinteistöjen siivoustilojen kalustukseen kuuluvat vesipiste, laskutasollinen pesuallas, lattiakaivo hiekanerottajalla, pyykinpesukone, kuivausrumpu tai -kaappi, käsineiden kuivausteline sekä hyllytilaa. Siivoustekstiilien esipuhdistamista varten siivoustilan likaisella puolella tulee olla esimerkiksi moppien esipuhdistin tai imuri. Tässä kohtaa siivoustilassa kohdepoisto auttaa sisäilman puhtaana pitämisessä, mikä on terveysnäkökohta. Kiinteistön toiminnan edellyttäessä siivoustilassa voi olla myös desinfiointikone, jossa käsitellään lämpödesinfektiota vaativat siivousvälineet. Siivouskeskuksen puhtaalle puolelle tulee varata riittävästi tilaa siivoustekstiilien hygieeniseen säilyttämiseen, siivousvälineille telineitä sekä työ- ja laskutiloja. (Kivikallio 2014, 17-18.)

5.4. Märkätilojen lika

Lika määritellään Puhtausalan sanaston mukaan seuraavasti: ”Lika on pinnoilta erilaisin puhdistusmenetelmin poistettavissa oleva, pinnan käyttötarkoitusta haittaava aine.” (SFS 5967 2004, 4.) Lika voidaan luokitella kuvion 2 mukaisesti hyväksyttäväksi, häiritseväksi, haitalliseksi tai vaaralliseksi. Tätä määritelmää

voidaan käyttää palvelukuvauksissa kertomaan lian poistamistarpeen kiireellisyydestä. Hyväksyttävän tai häiritsevän lian poistamistarve ei ole niin akuuttia kuin haitallisen tai vaarallisen lian poistamistarve. (Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2015, 41-42.)

KUVIO 2, Mitä lika voi olla (Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2015, 42)

Tyypillistä märkä- ja niiden oheistilojen likaa ovat kuiva ja märkä irtolika, saostumat, rasvalika, eritetahrat, mikrobilika ja sen aiheuttama biofilmilika. Märkätilojen lämpimissä ja kosteissa olosuhteissa mikrobit lisääntyvät nopeasti, jopa terveysriskiksi saakka. Märkätiloihin tulevaa likaa ulkoa luonnosta ja sisätiloista ovat esimerkiksi: hiekka, siitepöly, noki ja tekstiilikuidut. Veden aiheuttamaa likaa ovat esimerkiksi: kalkkisaostumat, kalkkisaippua ja rautakertymät. Ihmisestä peräsin olevaa likaa ovat: ihorasva, hilse, hiukset ja ihokarvat. Kosmeettisten tuotteiden aiheuttamaa likaa ovat: suihkusaippuat, shampoot, ripsivärit ja ihovoiteet. Mikrobilikaa ovat: bakteerit, homeet ja hiivat. Biofilmillä tarkoitetaan märkätilojen vaikeimmin poistettavaa, paljain silmin näkymätöntä likaa. Biofilmi on kerrostunutta likaa, joka muodostuu orgaanisesta ihmisistä peräisin olevasta liasta ja mikrobien ympärilleen erittämistä limamaisista yhdisteistä. Nämä muodostavat suojakalvon, jonka alla mikrobit ovat suojassa puhdistus- ja desinfektioaineilta. (Kivikallio & Suontamo 2014, 9-13; Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2009, 41-44.)

5.5. Märkätilojen pintamateriaalit

Pintamateriaalien valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat tilan käyttötarkoitus, pinnan kulutuskestävyys, turvallisuus, helppohoitoisuus, ulkonäkö, materiaalin ympäristövaikutukset sekä taloudellisuus kuten käytönaikaiset puhdistus- ja hoitokustannukset. Pintamateriaalien ylläpitoon kuuluvat käyttöönottopuhdistus, ylläpito-puhdistus, hoitokäsittelyt ja perussiivous. Kaikissa ylläpitovaiheissa on tärkeää noudattaa pintamateriaalien valmistajien antamia puhdistus- ja hoito-ohjeita. (Puska & Viinikka 2015, 118-119.)

Märkätiloissa yleisimpiä pintamateriaaleja sekä seinissä että lattioissa ovat keraamiset laatat ja muovipinnoitteet, jotka ovat yleensä ns. kitkamattoja. Laattojen saumoissa käytetään sementti- tai epoksipohjaisia saumausaineita. Lattioiden ja seinien liittymät ja nurkka-alueet saumataan elastisella silikonilla. Kuivina pysyvillä pinnoilla katoissa, seinissä ja myös löylyhuoneen lauteissa käytetään puuta. Lauteet voivat olla myös keraamista laattaa, mikä on tyypillistä höyrysaunoissa. Uimahalleissa ja kylpylöissä käytetään metallia kaiteissa, portaissa ja myös pukutilojen kalusteissa. Märkätiloissa käytetään jonkin verran myös luonnonkivimateriaaleja, kuten marmoria tai graniittia seinä- ja lattiamateriaaleina. Moninaiset pintamateriaalit asettavat märkätiloihin siivouksen kannalta erityisvaatimuksia, minkä vuoksi märkätilat voivat olla varsin haastavia puhtaanapidon kannalta. (Suontamo 2014, 34.)

Nanoteknologia on tullut lisääntyvissä määrin pintamateriaalimarkkinoille ja teknologiaa hyödyntämällä voidaan parantaa materiaalien kestävyyttä ja puhdistettavuutta. Nanoteknologialla tarkoitetaan aineita ja rakenteita, joiden koko on alle sata nanometriä. Yksi nanometri on millimetrin miljoonasosa, eli noin kymmenestuhannesosa ihmisen hiuksen paksuudesta. Itsepuhdistuvat lasipinnat tai mikrobien kasvua ehkäisevät keraamiset laatat ja maalit ovat esimerkkejä nanoteknologiasta. Nanopinnoitteita käytetään pintamateriaalien valmistusprosessissa tai myöhemmin käytettävänä suoja-aineena. Useimmat suoja-aineet pohjautuvat piidioksidiin SiO_2 nanokoossa sekä materiaalien valmistusprosessissa käytettävään titaanioksidiin. Nämä aineet ovat turvallisia sekä ihmisille että ympäristölle. Suojakäsittely tekee pinnoista vettä ja rasvaa hylkiviä eli hydro- ja

oleofobisia. Pintamateriaalien puhdistaminen helpottuu tämän vaikutuksesta ja pinnoitteen biostaattiset ominaisuudet heikentävät mikrobien kasvuolosuhteita materiaalilla. Nanopinnoite muodostaa näkymättömän, joustavan ja hengittävän pinnan materiaalille, eikä pinnoite muuta materiaalin kitkaominaisuuksia. Nanopinnoitteet eivät sisällä haihtuvia orgaanisia yhdisteitä. Ne kestävät lämpötiloja -150°C – $+300^{\circ}\text{C}$ ja puhdistusaineita pH 2,0 – 12. Edellä mainittujen ominaisuuksien perusteella nanopinnoitteet soveltuvat hyvin märkätiloissa käytettäväksi. (Suontamo 2014, 34-35; Nanoksi Finland.)

Nanopinnoitteella suojattu materiaali kestää kymmeniä tuhansia pyyhkimiskertoja mikrokuituisella siivoustekstiilillä ja vedellä. Voimakkaasti hankaavia siivousvälineitä ja puhdistusaineita tulee välttää. Vahvat hapot ja emäkset heikentävät suoja-aineen kestoja. Polymeeri- ja saippuapitoiset hoito- ja puhdistusaineet jättävät pintaan kalvon, mikä voi estää nanopinnoitteen fotokatalyyttisen toiminnan ja biofilmin muodostuminen voi alkaa. Myös kerrostuneet lika- ja puhdistusainejäämät tekevät nanopinnoitetuista materiaaleista mikrobeille hyviä kasvualustoja. (Suontamo 2014, 34-35; Nanoksi Finland.)

Suunniteltaessa märkätilojen pintamateriaaleja on puhdistettavuuden lisäksi otettava huomioon lattiamateriaalien liukkauden ehkäisy. Opetusministeriön rahoittamana on tehty vuosina 2007-2009 Tampereen teknillisen yliopiston Rakennustekniikan laitoksella tutkimusta märkätilojen lattioiden liukkaudesta. Tutkimuksen pohjalta tehtiin ohje ”Uimahallien ja kylpylöiden lattioiden liukkauden ehkäiseminen”. Ohjeen kirjoitti DI Virpi Leivo ja siivousohjeet sekä hygieniamittaukset teki FT Tuula Suontamo. Ohjeessa lattialaatat jaetaan nastapintaisiin, kohopintaisiin ja tasapintaisiin laattoihin. Nastapintaisten laattojen etuna todettiin kitkan säilyminen, vaikka laatan pinta kuluu. Pinnan kuviointi kuitenkin hankaloittaa siivousta. Kohopintaisten laattojen kitkaisuus todettiin hyväksi, mutta vesi ja lika kerääntyvät laatan kuvioiden syvennyksiin ja tekee puhdistamisesta vaikeaa. Tasapintaiset laatat jaettiin vielä sileisiin, karhennettuihin ja mikrokarhennettuihin laattoihin. Näistä kaikista todettiin, että laatan kitkaisuus huononee iän ja käytön myötä, vaikkakin siivottavuus on helpompaa kuin nasta- tai kohopintaisten laattojen. (Leivo 2009.)

5.6. Siivousmenetelmät märkätiloissa

Siivousmenetelmät jaotellaan ylläpitosiivous- ja perussiivousmenetelmiin. Ylläpitosiivouksella tarkoitetaan säännöllisin väliajoin käsin tai koneellisin menetelmin tehtävää siivousta. Ylläpitosiivous määritellään palvelukuvauksessa tai työohjeissa. Ylläpitosiivouksella säilytetään tiloissa asiakkaan kanssa sovittu puhtaustaso. Perussiivous tehdään tilojen käyttö- ja likaantumistaseen mukaan joko erikseen tilattaessa tai siivoussopimuksessa määriteltujen kertojen mukaan. Perussiivouksella palautetaan tiloihin sovittu puhtaustaso, kun sitä ei enää ylläpitosiivouksen avulla saavuteta. Perussiivouksessa käytetään usein vahvempia puhdistusaineita ja erilaisia työmenetelmiä kuin ylläpitosiivouksessa. (Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2015, 49-53.)

Puhdistusmenetelmän valinta perustuu pinnoilla havaittuun likaan, lian tunnistamiseen ja pintamateriaalin tunnistamiseen. Tämän jälkeen valitaan oikea menetelmä eli puhdistamisessa tarvittavan veden ja hankauksen määrä. Ylläpitosiivousmenetelminä märkätiloissa voidaan käyttää nihkeä-, kostea- tai märkäpyyhintää. Perussiivousmenetelminä märkämoppausta tai pesua. Menetelmän valinnan jälkeen valitaan siivousväline tai -kone, millä työ suoritetaan ja tarvittavat siivouskemikaalit. (Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2015, 49-53.)

Lian poistamiseen käytetään vain sen verran vettä, kuin lian irrottamiseen ja sen pois kuljettamiseen on tarpeellista. Märkätilojen siivouksessa vettä voidaan kuitenkin käyttää runsaammin, koska tiloissa on lattiakaivot, johon vesi johdetaan niin, ettei se aiheuta haittaa rakennuksen materiaaleille. Toisaalta tiloissa, missä pinnoille riittää pesun sijasta kosteapyyhintä, voidaan toteuttaa esivalmistellun siivouksen periaatetta, jolloin siivoustekstiilit valmistellaan siivoustiloissa, eikä vettä kuljeteta mukana. Hygienen kannalta keskeistä märkätilojen siivouksessa on pintoihin kiinnittyneen lian riittävä mekaaninen irrottaminen hankaavien siivousvälineiden, kuten hankausmopin ja puhdistusaineiden avulla. Mekaniikan ja kemian merkitys kasvaa märkätilojen siivouksessa. Koneellisen menetelmän käyttö on suotavaa märkätiloissa, joissa se on mahdollista. Myös koneellisissa menetelmissä käytettävän veden määrä säädetään oikein likaan ja

pintamateriaaliin nähden. Märkätilojen tuulettamisella siivouksen jälkeen ja pintojen kuivaamisella varmistetaan tilojen nopea kuivuminen, mikä ehkäisee kosteusvaurioiden ja pieneliökasvustojen syntymistä märkätiloissa. (Kivikallio 2014, 13-15; Kääriäinen & uudistanut Kivikallio 2015, 49-53 ja Reunanen 2015, 258-259.)

Siivousmenetelmien rinnalla aseptinen työtapo korostuu märkätilojen siivouksessa. Työn suorittaminen järjestelmällisesti, rauhallisesti, säännönmukaisin työliikkein edeten puhtaasta likaiseen varmistavat laadukkaan puhtaustuloksen. Myös siivousvälineiden, -tekstiilien ja -koneiden tulee olla puhtaita, jotta aseptinen työtapo toteutuu. Siivoushenkilöstön käsihygienia on tärkeässä asemassa. Aseptisessa työskentelyssä poikkeus tehdään lattiakaivojen puhdistamisessa, mitkä puhdistetaan ennen lattiaa, jotta kaivoa pestessä ei levitetä mikrobeja puhtaille pinnoille. (Kivikallio 2014, 13-15.)

5.7. Märkätilojen siivousvälineet ja -koneet

Märkätiloissa käytettävien siivousvälineiden tulee olla monikäyttöisiä, kestäviä ja hygieenisia. Koska märkätilojen siivous on fyysisesti raskasta, välineiden valinnassa huomioidaan myös niiden ergonomisuus ja säädettävyys siivoustyön helpottamista varten. Välineiden oikea käyttö tehostaa sekä ergonomiaa että pinnan puhdistuvuutta. Välineiden tulee olla myös helposti puhdistettavia, jotta ne säilyttävät hygieenisyytensä. Märkätiloissa käytettäviä käsityövälineitä ovat muun muassa erilaiset harjat ja hankauspesimet, moppi- ja kuivainpyyhkimet, kuivaimet sekä vaahdotuslaitteet ja siivousvaunut. (Kivikallio 2014, 50-52.)

Märkätiloissa käytettävien siivoustekstiilien valinnassa huomioitavaa on niiden puhdistettavuus. Tekstiilien tulee kestää korkeita +90 – 95°C pesulämpötiloja mikrobien tuhoamiseksi. Mikrokuituiset siivoustekstiilit ovat kestäviä, niillä on hyvä lian irrotus- ja sitomiskyky sekä kosteuden sitomiskyky. Mikro kuidut kestävät korkeita pesulämpötiloja ja vähentävät puhdistusaineiden käyttöä. Mikro kuituiset siivouspyyhkeet, käsimopit, taskumopit ja hankaavat taskumopit ovat

nukkaamattomia ja pölyämättömiä sekä ergonomisesti kevyitä käyttää. Mikroki-
tuisten siivoustekstiilien valinta märkätiloissa käytettäväksi on perusteltua. (Inke-
roinen 2015, 125-127; Puska & Viinikka 2015, 69-70.)

Märkätilojen lattioiden siivouksessa tavanomaisin, ergonomisin ja turvallis-
in siivouskone on yhdistelmäkone. Hidaskierroksiset lattianhoitokoneet, alle 500 r/min
ovat myös tehokkaita lian irrottajia märkätiloissa käytettäväksi. Märkätilat ovat
sähköturvallisuuden kannalta joko vaarallisia tai erittäin vaarallisia tiloja. Tästä
syystä sähköllä toimivia siivouskoneita märkätiloissa käytettäessä on tärkeää
huomioida koneen sähköturvallisuuteen liittyvät asiat, kuten koneen suojaus-
luokka ja kotelointiluokitus. Aina ennen sähköllä toimivan koneen käyttöönottoa
on tarkistettava myös koneen liitäntäjohto, pistokkeet ja että kone on toimintakun-
toinen. Kaikkien siivouskoneiden käyttö tulee aina perehdyttää huolellisesti työn-
suorittajalle. Märkätilojen tyypillisiä siivouskoneita ovat: erilaiset yhdistelmäko-
neet, lattianhoitokoneet, vedenimuri, höyrypesukone ja matala- tai korkeapaine-
pesukoneet. (Inkeroinen 2015, 143-145.)

Painepesukoneiden käyttö on kyseenalaista korkeaa hygieniaa edellyttävissä
märkätiloissa. Suuret paineet, yli 60 baaria ja väärin suunnatut vesisuihkut voivat
vaurioittaa pintamateriaaleja, kuten puupintoja ja saumausaineita. Matalapaine-
pesukoneet, joissa paine on säädettävissä alle 30 baaria ovat turvallisempia käyt-
tää. Painepesukoneiden käyttö on kuteinkin melko hidasta ja ergonomisesti ras-
kasta. Väärin suunnattu vesisuihku tai ilman lattiasuutinta käytettäessä painepe-
sukoneet nostavat lattialla olevan mikrobilian ilmaan ja roiskuttavat likaa laajalle
alueelle. (Kivikallio 2014, 52-55; Puska & Viinikka 2015, 94-98.)

5.8. Märkätilojen puhdistusaineet

Puhdistusaineiden oikea valinta edesauttaa märkätilojen hygienian ylläpitoa. Yl-
läpitosiivouksessa ja jaksottaisessa siivouksessa käytetään koostumukseltaan
erilaisia aineita. Märkätilojen lian mikrobikannat eroavat kuivien tilojen mikrobi-
kannoista ja tästä syystä puhdistusaineiksi tulee valita märkätiloihin suunniteltuja
puhdistus- ja desinfektioaineita. Aineiden annosteluun ja käyttöön tulee kiinnittää

erityistä huomiota ja niiden käyttö tulee sopeuttaa tilan kävijämääriin ja pintojen likaisuuteen. Yliannostelua vältetään, koska liika puhdistusaine vaikeuttaa huuh-telua ja pinnat voivat jäädä liukkaiksi. Lisäksi puhdistusainejäämät muodostavat mikrobeille suotuisan kasvualustan. (Suontamo 2014, 44.)

Puhdistusaineiden pH-luku kertoo tuotteen emäksisyydestä ja happamuudesta eli siitä millaiseen käyttötarkoitukseen sitä käytetään. Puhdistusaineiden pH:ta kuvataan asteikolla 0-14, asteikon puoliväliä kutsutaan neutraaliksi. pH kertoo myös millaisen lian poistamiseen ja millaiselle pintamateriaalille puhdistusaine soveltuu (taulukko 1).

TAULUKKO 1. pH-arvot ja käyttöalueet pH asteikon mukaan (Suontamo 2014, 44; Valkosalo 2015, 109)

Emäksinen/Neutraali/Hapan	pH-arvo	Käyttöalue
Vahvasti emäksinen	11,1,-14	Perussiivous, va- hanpoisto, pinttynyt lika, vaikeat rasva- ja saippuasaostu- mat
Emäksinen	10,1-11	Perussiivous, rasva, öljy ja pinttynyt lika
Heikosti emäksinen	8,1-10	Ylläpitossiivous
Neutraali	6-8	Ylläpitossiivous
Hapan	2-5,9	Kosteat tilat, kalkki- saostumat
Vahvasti hapan	0-1,9	Kalkki-, kupari- ja ruostesaostumat, neutralointi

Neutraalit puhdistusaineet sopivat kaikille vettä sietäville pinnoille ja ne poistavat helposti irtoavaa likaa. Neutraalit puhdistusaineet ovat käyttäjäturvallisia. Heikosti emäksiset puhdistusaineet soveltuvat myös vettä sietäville pinnoille ylläpitosiivoukseen mutta poistavat neutraaleja aineita tehokkaammin rasvalikaa ja kiinnittynyttä likaa. Heikosti emäksiset puhdistusaineet voidaan jättää huuhtelematta mutta on huomioitava, että ne voivat kerrostua pinnoille varsinkin yliannosteluina. Märkätilojen ylläpitosiivous voidaan suorittaa käyttäen neutraaleja ja heikosti emäksisiä puhdistusaineita. Emäksiset ja vahvasti emäksiset sekä happamat ja vahvasti happamat puhdistusaineet eivät sovellu päivittäiseen ylläpitosiivoukseen, vaan ovat jaksottaisessa sekä perussiivouksessa käytettäviä aineita. Vahvat emäkset ja vahvat hapot voivat vaurioittaa joitakin pintamateriaaleja. Esimerkiksi märkätiloissa saunojen puulauteet eivät kestä happamia aineita vaan voivat alkaa tikkuuntumaan. Vahvat emäkset taas voivat vaurioittaa märkätilojen metallipintoja, kuten kaiteita. Vahvat emäkset ja hapot on aina huuhdeltava pinnoilta ja niiden turvallinen käyttö edellyttää suojalasien ja suojakäsineiden käyttöä. (Suontamo 2014, 57-59; Valkosalo 2015, 114-118.)

Puhdistusaineet voidaan luokitella myös niiden käyttötarkoituksen mukaan, yleis- ja peruspuhdistusaineiksi, desinfioiviksi puhdistusaineiksi, saniteettitilojen puhdistusaineiksi, saostumien ja vahojen poistoaineiksi sekä biologisiksi puhdistusaineiksi. Desinfioivat puhdistusaineet sekä puhdistavat pintoja että tuhoavat mikrobeja. Desinfioivat puhdistusaineet luokitellaan biosideiksi. Suomessa voidaan valmistaa ja käyttää biosidiasetuksen vaatimukset täyttäviä biosidivalmisteita. Märkätiloissa tyypillisesti käytettäviä desinfiointiaineita ovat klooriyhdisteet ja peroksygeenit (peretikkahappo-vetyperoksidi). Desinfioinnin tarve märkätiloissa on tilannekohtaista ja jaksottaista. Jotkin mikrobit voivat tulla desinfiointiaineille resistenteiksi jatkuvan käytön seurauksena. Desinfiointiaineet huuhdellaan märkätilojen pinnoilta. Desinfiointiaineita käyttäessä on käytettävä kemikaalin käyttöturvallisuustiedotteen määrittelemiä suojaimia ja turvallisuusohjeita. (Suontamo 2014, 48; Tukes.)

Biologiset puhdistusaineet sisältävät bakteeri-itiöitä, jotka aktivoituvat käyttöliuoksessa tuottaen entsyymejä, nämä hajottavat orgaanista likaa bakteerin

ravinnoksi. Entsyymipohjaisilla puhdistusaineilla on myös desinfioivaa vaikutusta. Biologiset puhdistusaineet soveltuvat märkätiloihin varsinkin huokoisille pinnoille, kuten puulle sekä mekaanisesti vaikeasti puhdistettaville ja saavutettaville pinnoille. Biologiset puhdistusaineet eliminoivat myös tilojen ja pintojen pahoja hajuja. Entsyymit eivät ole haitallisia ympäristölle, koska ne hajoavat nopeasti. (Suontamo 2014, 49; Valkosalo 2015, 119.)

6 SAUNAN TUOTTAMA ELÄMYKSELLISYYS

Saunan tuottama elämyksellisyys on luonnollista hyvinvoinnin, mielihyvän ja terveyden edistämistä. Saunassa jokainen voi nauttia löylystä omalla tavallaan ja olla vain läsnä. Saunaan valmistaudutaan ja varataan riittävästi aikaa, kiire ei kuulu saunaan. Saunan jälkeen olotila voi olla, kuin uudesti syntyneellä. Kiireinen ja stressaava arki kuormittavat aisteja, kehoa ja aivoja. Sauna voi antaa koko keholle ja mielelle kaivatun lepo hetken ja mielihyvän tunteen, rentoutumisen. Saunassa ei lueta sähköposteja eikä puhuta puhelimesta, saunassa vain ollaan hiljaa ja nautitaan. Parhaimmillaan suomalainen saunaelämys on silloin, kun sen voi kokea kaikilla aisteilla. Kuulla luonnon ja palavien puiden äänet, nähdä saunan ja luonnon värit, kokea tuoksut ja maut sekä tuntea iholla löylyn lämpö ja pellavaiset saunatekstiilit. (Harju 2016, 4-10.)

Löyly erottaa suomalaisen saunan maailman muista saunakulttuureista. Löylyn tuottama kosteus vaikuttaa myös saunan lämpötilaan ja löylyssä viihtymiseen. Suomessa on yli kolme miljoonaa saunaa ja suomalaisista yli 90% saunoo vähintään kerran viikossa. Suomalainen saunakulttuuri aiheuttaa kysymyksiä, hämmennystä ja jopa huolta ulkomaalaisissa saunavieraissa. Alastomuus mietityttää eniten, vaikka sen suhteen saunassa ollaan erittäin hienotunteisia. Saunominen pyyhke päällä on täysin hyväksyttävää. Kansainvälistä vieraista 86% haluaa kokea saunaelämyksen Suomessa. Parhaimmillaan suomalainen saunaelämys on kokonaisuus, missä yhdistyvät aitous, rentous, läsnäolo, moniaistisuus, hyvinvointi ja puhtaus. Saunaelämys alkaa jo ennen saunomista ja jatkuu vielä saunomisen jälkeenkin. (Harju 2016, 9-15, 117.)

Saunomista pidetään esimerkkinä kehon positiivisesta stressistä, koska useimilla on saunomisen jälkeen levännyt ja raukea olo. Saunomista pidetään yhtenä terveen elämän rakenteista, myös lääketiede on alkanut tukemaan saunan terveysvaikutuksia. Saunomisen on todettu vaikuttavan suotuisasti kehon erilaisiin häiriötiloihin, kuten ihosairauksiin tai verenkiertoelimistön sairauksiin. Saunoessa on tärkeää kuunnella omaa kehoa ja sen tuntemuksia. Saunominen sopii ja on hyväksi lähes kaikille ihmisille. Yhtenä esimerkkinä tästä voidaan pitää sitä, että

saunominen parantaa ääreisverenkiertoa ja iäkkäät saunojat eivät palele viileässä yhtä herkästi kuin saunomista välttelevät ihmiset. (Harju 2016, 18-28.)

Sauna toimii myös hyvinvointitilana, jota käytetään muuhunkin kuin löylyttelyyn. Saunassa hoidetaan ihoa ja kauneutta esimerkiksi erilaisilla vartalonkuorinnoilla ja voiteilla. Saunajooga ja saunapilates sopivat sekä yleisiin saunoihin kuin kotisaunaan. Harjoitukset, jotka tehdään 50 asteen lämmössä ovat lempeämpiä nivelille ja lihaksille ja ne venyvät paremmin. Runsas raikkaan veden juominen vilvoittelun aikana on tärkeää muistaa. (Harju 2016, 14, 40-41.)

Runsas saunominen on yhteydessä vähentyneeseen aivoinfarktin riskiin, osoitti kansainvälinen tutkimus, jossa Itä-Suomen yliopistolla oli keskeinen rooli. Noin 15 vuoden seurantatutkimuksen aikana selvisi, että 4–7 kertaa viikossa saunovilla henkilöillä on 61 prosenttia pienempi todennäköisyys saada aivoinfarkti kuin vain kerran viikossa saunovilla henkilöillä. Tutkimukseen osallistui yhteensä 1628 kuopiolaista 53–74-vuotiaista miestä ja naista. Tutkittavat jaettiin saunomistottumustensa perusteella kolmeen ryhmään: kerran viikossa saunovat, 2–3 kertaa viikossa saunovat ja 4–7 kertaa viikossa saunovat. Tutkimus osoitti, että mitä useammin henkilö saunoi, sitä pienempi oli hänen aivoinfarktiriskinsä. Aivoinfarktin riski oli 14 prosenttia pienempi 2–3 kertaa viikossa saunovien keskuudessa ja 61 prosenttia pienempi 4–7 kertaa viikossa saunovien keskuudessa verrattuna kerran viikossa saunoviin. Runsaan saunomisen ja vähentyneen aivoinfarktiriskin yhteys säilyi, vaikka tutkijat ottivat huomioon tavanomaisimpia aivohalvauksen riskitekijöitä, kuten ikä, sukupuoli, diabetes, painoindeksi, veren rasvahappokoostumus, alkoholin käyttö, liikunta ja sosioekonominen asema. Havainto saunan suojaavasta vaikutuksesta oli samankaltainen miehillä ja naisilla. Sepelvaltimotaudin vaaratekijät -tutkimuksessa on aiemmin havaittu, että runsas saunominen vähentää merkittävästi myös sydän- ja verisuonitautien sekä kuolleisuuden riskiä. Tutkijoiden mukaan yhteyden taustalla saattaa olla saunomisesta aiheutuva verenpaineen aleneminen, immuunijärjestelmän ja autonomisen hermoston aktivoituminen sekä parantunut sydän- ja verenkiertoelimistön toiminta. (UEF 2018.)

7 KEHITYSPROJEKTI SAUNARAVINTOLA KUUMASSA

Päättötyön toimeksiantajan kanssa pohdittiin talven 2017-2018 aikana vaihtoehtoja kehitysprojektin pilottikohteeksi. Olemassa olevien Sauna from Finland ry:n jäsenyritysten märkätilojen puhtauspalvelujen kehittäminen laatujärjestelmään sopivaksi todettiin lopulta liian haastavaksi. Tampereella rakennettiin uutta saunapalvelukohdetta, jota silloin kutsuttiin Laukontorin saunapaviljongiksi ja joka nimettiin Saunaravintola Kuumaksi. Kohde valikoitui kehitysprojektin pilottikohteeksi uudisrakennuksena, jonka valmistumisprosessiin pääsin mukaan jo sen rakennusvaiheessa. Uudiskohteessa toimintaohjeiden saaminen käytännön kokeiluun olisi helpompaa kuin olemassa olevissa kohteissa. Saunaravintola Kuuman tavoitteena oli myös hakea saunasertifikaattia mahdollisimman pian valmistumisen jälkeen.

Projekti alkoi tapaamisella maaliskuun alussa 2018 saunapaviljongin edustajien kanssa. Aloituspalaverissa käytiin läpi saunapaviljongin tulevaa konseptia. Rakenteilla oli kaksi puulämmitteistä saunaa, joista toinen tulisi toimimaan myös savusaunana. Ravintolapaikkoja oli tulossa terasseineen noin 500. Tavoitteena oli tuottaa tuleville asiakkaille moniaistinen palveluelämys, missä yhdistyy ravintola- ja saunamaailma samassa konseptissa. Palaverissa perehdyttiin kohteen pohjapiirroksiin ja sinne valittuihin pintamateriaaleihin.

Aloituspalaverissa sovittiin myös, että kohteen valmistuttua kohteeseen otetaan kuukauden mittaiselle jaksolle kokeiluun märkätiloihin soveltuvia siivousaineita, -välineitä ja -koneita, joista saadun kokemuksen perusteella voidaan tehdä suosituksia märkätiloissa käytettäväksi. Aloituspalaverin aikana ei selvinnyt tullaanko siivoushenkilöstön rekrytointi toteuttamaan omana henkilöstönä vai otetaanko siivouspalveluja tuottava organisaatio toteuttamaan kohteen puhtaanapitoa.

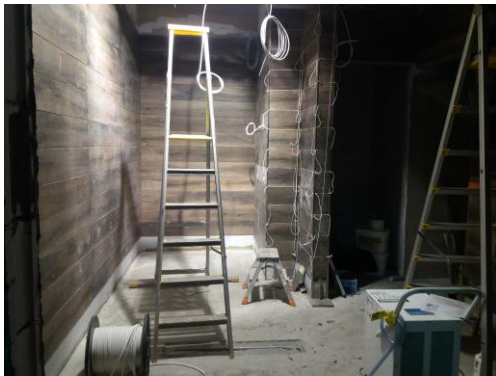
Pohjapiirroksista puuttuivat siivoustilat (kuva 4). Keskustelujen yhteydessä selvisi, että siivousta varten oli varattu vain reilun neliön mittainen tila. Rakennuksen suunnitteluvaiheessa ei oltu huomioitu siivouksen toteuttamiseen tarvittavia tiloja. Palaverissa pohdittiin olisiko kiinteistöön mahdollista saada vielä tässä vaiheessa

riittäviä siivoustiloja. Keskusteltiin siivoustilan merkityksestä korkean hygienian kohteessa tilojen puhtaanapidon kannalta. Todettiin, että siivouskoneille ja -välineille tulee olla asianmukaiset tilat, kuten myös siivoustekstiilien pyykkihuollolle on varattava tilaa. Aloituspäätöksessä ei kuitenkaan päästy selvyyteen onko näille toiminnoille mahdollista saada tiloja kiinteistöstä.

KUVA 4, Pohjapiirros (Kuva: Minna Kyllinen 2018)

Pintamateriaaleiksi märkätiloihin oli valittu keraamista kohopintaista laattaa. Pesuhuoneiden lattioille oli tulossa puukuvioitu laatta 10x10x8, IMSO Ecotimber Oak, liukuesteluokka R11 ja seiniin puukuvioitu laatta 20x120x11, II KUNI, liukuesteluokka R10B. Saunoissa lattialaatta oli samaa kuin pesuhuoneissa. Seinäpaneeliksi sekä lauteisiin oli valittu lämpökäsitelty mänty. Wc-tilojen lattia- ja seinämateriaaleiksi oli valittu samat kuin pesu- ja saunatiloihin. Märkätilojen kaikkiin välioviin oli valittu sävyksi musta RAL 9004 Signal Black puolihihmeä. Saunatilojen viereen rakennettuun lounge -tilan lattiaan oli suunniteltu puukuvioitu laatta 20x120x10, IMI NOON honey ja seiniin sisustuskiveä Polarkivi Himalaya Panther 200x50 sekä piilutettua mattamustaksi petsattua hirsipaneelia (kuvat 5, 6, 7, ja 8).

KUVAT 5 ja 6, Seinä- ja lattia-laatta (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

KUVAT 7 ja 8, Saunan seinä- ja laudepaneeli sekä Loungen seinäpaneeli (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

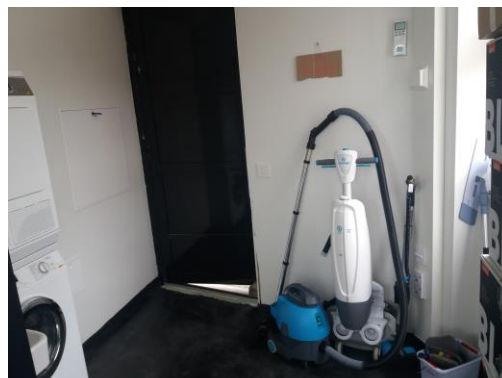
7.1. Kehitysprojehtin eteneminen

Huhtikuussa 2018 kohde oli rakennustyömaana (kuvat 9 ja 10), mutta pohjaku-
van avulla sai käsityksen, että märkätilat tulevat olemaan melko kompaktit. Kaikki
saunomiseen liittyvät toiminnot tapahtuvat varsin pienellä alueella. Pohjapiirrok-
sen mukainen pieni siivouskomero oli sijoitettu naisten ja miesten yhteisen pe-
sutilan yhteyteen pukuhuoneiden läheisyyteen. Kyseinen komero ei ollut sisäti-
loiltaan suunniteltu siivouksen käyttöön. Tilaan oli suunniteltu vesipiste, mutta
pinta-alaltaan neliön kokoinen tila, missä osan tilasta vievät viemäröinnit ja säh-
kölaitteet, ei soveltunut siivoustilaksi (kuva 11). Kohteen edustajan kanssa kier-
rettiin tiloja ja pohdittiin siivoustilan sijoittamiselle vaihtoehtoja. Ehdotus, missä

siivoustarvikkeet ja pyykinhuolto sijoitettaisiin toimistotiloihin noin kilometrin pää-
hän rakenteilla olevasta saunapaviljongista, osoittautui mahdottomaksi puhtau-
den laadun ja hygienian kannalta. Lopulta päädyttiin tekemään siivoustilaksi ra-
kennukseen suunniteltu kiosk, mitä ei oltu ottamassa kioskikäyttöön, ainakaan
heti rakennuksen valmistuttua (kuva 12). Tila sijaitsi juomavaraston yhteydessä
ja reitti sieltä märkätiloihin kulki juomavaraston läpi ja siitä ulkokautta osin teras-
sia pitkin ja osin maata pitkin. Siivousvälineiden ja -koneiden kuljettaminen siivot-
taviin märkätiloihin tulisi olemaan haastavaa. Kioskiksi suunniteltu tila oli kuiten-
kin sen verran tilava, että sinne voitaisiin sijoittaa pesutorni pyykinhuoltoa varten,
säilytyskaappi koneille sekä hyllytilaa muille siivoustarvikkeille.

KUVAT 9 ja 10, Laukontorin Paviljonki huhtikuussa 2018 (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

KUVAT 11 ja 12, Alkuperäinen siivoustila sekä kioski siivoustilana (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

Toukokuun aikana kontaktoitiin kaikki kehitysprojektiin kutsutut yhteistyökumppanit. Kumppaneiksi projektiin lähtivät puhdistusaineiden toimittajaksi Diversey Suomi, myöhemmin Diversey, siivousvälineisiin Freudenberg Home and Cleaning Solutions Oy, myöhemmin Vileda, siivouskoneisiin Kristall Pro Clean oy, myöhemmin Kristall Pro ja pintamateriaalien suojaukseen Nanoksi Finland Oy, myöhemmin Nanoksi. Kaikkien toimijoiden kanssa käytiin läpi päättötöiden toimeksiantajan odotuksia, sekä projektikohteen haasteita ja mahdollisuuksia hygieenisen puhtauden tuottamiseen.

Yhteistyökumppaneiden kanssa neuvoteltiin myöskin kuukauden mittaisesta tuotteiden kokeilujaksosta, mistä oli jo sovittu kohteen edustajien kanssa. Kokeilujaksosta päästiin sopimukseen, siten että aine-, väline- ja konetoimittajilta saadaan tuotteet käyttöön kuukaudeksi veloituksetta ja kukin toimittaja perehdyttää kohteen siivoushenkilöstön tuotteidensa käyttöön. Kumppanit katsoivat saavansa tästä kokeilusta hyvää käytännön tietoa käyttöönsä.

Rakennuksen valmistumisen edetessä kohteessa käytiin säännöllisesti. Suunniteltiin siivoustilaan tarvittavia toimintoja sekä yhteistyökumppaneiden kanssa kokeilujaksolle käyttöönotettavia siivouskoneita, -välineitä ja -aineita. Märkätilojen

valmistumisen edetessä myös suunniteltiin ja tuotettiin ohjeita märkätilojen puhtaanapitoon osaksi Sauna from Finlandin laatujärjestelmän auditointiprosessia. Ensimmäisenä suositushyönteena valmistui yhteistyökumppaneiden kanssa laadittu Märkätilojen tuotevalikoima, josta selviää märkätilojen puhtaanapitoon pitämiseen kokeilujaksolla käytettävänä olleet siivouskoneet, -välineet ja -aineet sekä puhtauden laadunmittaamisen työkalut.

Kohteen edustajat vahvistivat projektin edetessä tiedon, että siivoushenkilöstöä ei tulla rekrytoimaan vaan kohteeseen jo rekrytoidut työntekijät hoitavat sekä ravintolan työvuorot että kohteen siivouksen. Rekrytoidut henkilöt olivat pääasiassa ravintola-alan ammattilaisia, joilla ei ollut siivouksen ammattiosaamista. Yhdellä henkilöistä oli kokemusta puhtauspalvelualasta ja hänet nimettiin siivouksen yhteyshenkilöksi, jonka kanssa tehtiin projektin aikana yhteistyötä märkätilojen puhtaanapidon suunnitteluun liittyvissä asioissa.

Kesäkuun puolivälissä järjestettiin Saunaravintola Kuuman henkilöstölle koulutuspäivä, jonka aikana kaikki yhteistyökumppanit pitivät omat perehdytystilaisuuksensa. Henkilöstön osallistuminen koulutuspäivään oli saatu järjestymään kohtuullisen hyvin, lähes kaikki olivat mukana. Päivä alkoi koneitoimittaja Kristall Pron perehdytyksellä i-mop – koneiden käyttöön sekä teoriassa että käytännössä. Seuraavaksi perehdyttiin Diverseyn puhdistusaineiden oikeaan, turvalliseen ja ympäristöystävälliseen käyttöön. Koulutuspäivän päätteeksi perehdyttiin ja harjoiteltiin Viledan siivousvälineiden ergonomista ja tehokasta käyttöä. Samalle viikolle kesäkuun puoliväliin oli suunniteltu pidettäväksi myös märkätilojen siivouskoulutus, missä tarkoituksena oli perehdyttää henkilöstö märkätilojen hygieenisen puhtaanapidon kannalta oleellisiin ohjeisiin. Näitä olivat Märkätilojen hygieniahjelma ja Märkätilojen siivousohjelma. Näissä ohjeissa kerrotaan muun muassa hygieenisen työskentelyn, puhtauden mittaamisen, työturvallisuuden ja ergonomian sekä siivoussuunnitelman merkityksestä puhtauden tuottamisessa. Ohjeissa kerrotaan myös vaihe vaiheelta etenevä työjärjestys märkä- ja oheistilojen siivoamiseen. Tämä koulutus ei kuitenkaan toteutunut suunnitellusti. Vain siivouksen yhteyshenkilö oli paikalla muun henkilöstön valmistellessa ravintolatiloihin avaamispäivää varten. Edellä mainitut ohjelmat ja ohjeet perehdytettiin sii-

vouksen yhteyshenkilölle. Ohjeiden mukaan oli tarkoitus toimia kuukauden mittaisen kokeilujakson aikana kohteen märkätilojen ylläpitosiivouksessa. Siivouksen yhteyshenkilön vastuulle jäi ohjeiden edelleen perehdyttäminen muille henkilöille, jotka tulisivat vastaamaan märkätilojen puhtaanpidosta.

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli antanut melko vapaat kädet ohjeiden tekemiseen sen jälkeen, kun oli sovittu, mitä ohjeita ja dokumentteja he odottavat laatu-järjestelmänsä tueksi. Edellä mainittujen ohjeiden lisäksi tehtiin sertifiointiprosessin sauna-auditointeja varten Auditoinnin tarkastuslista. Tarkistuslistassa luetellaan useita sauna- ja oheistiloissa sekä siivoustiloissa huomioitavia asioita, joiden merkityksellä on vaikutuksia puhtaustuloksen syntymiseen. Auditoinnin tarkastuslistaa käytetään tilojen kartoittamisvaiheessa selvittämään, onko kohteessa jotakin parannettavaa tai kehitettävää saunasertifiointia varten.

Saunaravintola Kuuma asetti joitakin erityisvaatimuksia siivousohjeisiin. Kohdekohtaisessa siivousohjeessa huomioitiin savusaunan lämmityksen yhteydessä häkälöylyjen aiheuttaman noen puhdistamisen löylyhuoneista ennen asiakkaiden saapumista saunaan, sekä lauteiden alla olevan noin metrin korkuisen vapaan lattiatilan haasteellisen puhdistamisen (kuvat 13 ja 14). Saunojen päivittäinen aukioloaika aamu kymmenestä iltä kymmeneen asetti erityisvaatimuksia myös tilojen siivoustaajuuteen. Saunat lämmitettiin puilla mutta molempien saunojen kiu-kaiden uunit sijaitsivat saunojen ulkopuolella. Lämmitysluukuille kuljettiin teras-sien kautta ja näin ollen lämmityspuut eivät lisänneet roskaantumista sisätiloissa (kuvat 15 ja 16). Kohteen yhteyshenkilöille suositeltiin, että nanopinnoitus laitetaisiin pesutiloissa kaikille vaaka- ja pystypinnoille sekä löylyhuoneissa lattioille ja lauteille liian kiinnittymisen ehkäisemiseksi sekä puhdistamisen helpottamiseksi. Nanopinnoitus tehtiin kuitenkin vain hyvin pienelle alueelle suihkukaappien seinä- ja lattiapinnoille.

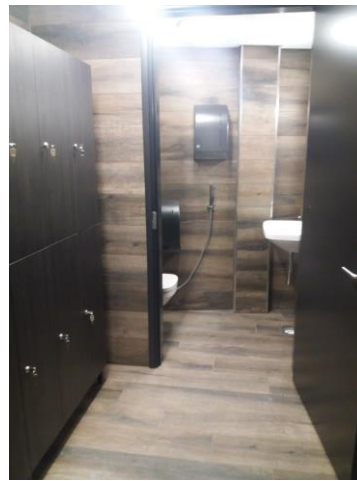
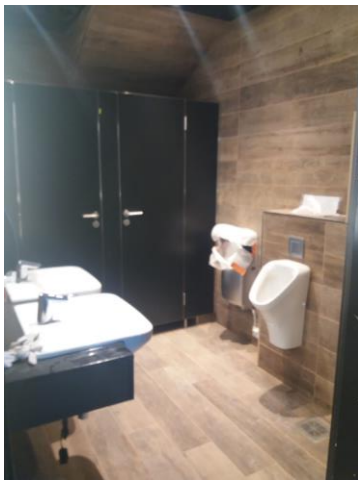
KUVAT 13 ja 14, Saunojen lauteiden alla oleva tila ja sen puhdistaminen (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

KUVAT 15 ja 16, Saunan 1 lämmitysuuni ja saunan 2 lämmitysuunin luukku (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

Ennen kohteen avaamispäivää perehdyttiin siivouksen yhteyshenkilö hygienia-
näytteiden ottamiseen Hygicult TPC – viljelysmenetelmällä ja kirjaamaan tulokset
Puhtauden laadunmittauslomakkeelle, johon kirjataan näytteenottopäivä ja kel-
lonaika sekä miltä pinnoilta näytteet on otettu. Puhtausnäytteiden tulosten selvit-
tyä lomakkeelle kirjataan näytteiden tulokset pinnalta A ja pinnalta B sekä näiden
keskiarvo KA. Kohteeseen oli tehty myös perehdytyskansio, mikä sisälsi kaikki
ohjeet ja ohjelmat, koneiden käyttö- ja puhdistusohjeet, puhdistusaineiden an-

nostelu- ja turvallisuusohjeet sekä päivämäärät pintahygienianäytteiden ottamiseen. Näiden lisäksi kohteen erityisvaatimuksista oli tehty erillinen ohje sekä aikataulu ylläpito- ja tarkistussiivousten suorittamiseen. Näiden ohjeiden mukaan oli tarkoitus kokeilla märkätilojen puhtaanapitoa ja laadunmittausta kuukauden ajan, jotta saataisiin käytännön kokeiluun perustuvaa tietoa tuotteiden toimivuudesta tämän kaltaisissa saunaelämyskohteissa. Saunaravintola Kuuma avasi ovensa yleisölle kesäkuun lopussa. Märkätilat olivat valmiit ja näyttivät edustavilta (kuvat 17, 18, 19 ja 20).

KUVAT 17 ja 18, Valmis wc-tila ja valmis pukutila (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

KUVAT 19 ja 20, Valmis vuolukivikiuas ja valmis sauna (Kuvat: Minna Kyllinen 2018)

7.2. Kehitysprojektin päättäminen

Suunnitelmat eivät toteutunut käytännössä. Kohteen edustajalta saatiin tieto, että kahden aukioloviikon jälkeen kohteeseen oli otettu ulkopuolinen siivouspalveluja tuottava yritys vastaamaan märkätilojen ylläpitosiivouksesta. Oman henkilöstön resurssit eivät olleet riittäneet märkätilojen korkean hygienian ylläpitämiseen ravintolatyön ohessa.

Ylläpitosiivousta tuottava yritys ei toiminut kohteeseen tehtyjen ohjeiden mukaisesti, vaan suoritti työtä omalla tavallaan, omilla siivousvälineillään, ja -aineillaan. Kuukaudeksi sovittu kokeilujakso yhteistyökumppaneiden siivouskoneilla, -välineillä ja -aineilla sekä siivousohjeilla ei ollut toteutunut. Kokeilusta odotettua käytäntöön perustuvaa tietoa tuotteiden toimivuudesta märkätiloissa ei myöskään saatu.

Projektin päätteeksi kohteen edustajan kanssa keskusteltiin Sauna from Finlandin laatusertifikaatin vaatimuksista saunapalveluja tuottaville toimijoille ja todettiin, että tässä vaiheessa laatusertifikaatin vaatimukset eivät vielä täyty tässä kohteessa märkätilojen puhtaanapidon osalta. Asiakkaat olivat kuitenkin löytäneet hyvin Saunaravintola Kuumen sauna- ja ravintolamaailman kuluneen aukiolokauden aikana.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön alussa minulla oli melko hyvä käsitys märkätilojen puhtaana pitämisestä. Työn aikana syvennyin puhtauden hallinnan teoriaan aikaisempaan kattavammin sekä toimeksiantajani käyttämään laatu järjestelmään osana sauna-auditointeja. Opin myös ymmärtämään kokonaiskuvan puhtauden merkityksestä onnistuneen saunaelämyksen tuottamisessa. Osaamiseni kehittyi ja syventyi. Kehitysprojektin myötä vahvistui myös käsitykseni siitä, miten tärkeää on ammattitaitoinen perehdytetty henkilöstö kokonaisvaltaisen puhtauden tuottamisessa.

Pääsin opinnäytetyöprojektini myötä Saunaravintola Kuuman rakentamiseen hyvässä vaiheessa mukaan. Sain tietoa siitä, miten märkätilojen rakennusvaiheessa on vielä jossain määrin mahdollista muuttaa suunnitelmia esimerkiksi pintamateriaalien suhteen. Minulle selvisi myös, että arkkitehdin tekemiä suunnitelmia siitä, miten rakennuksen pohjaneliöitä käytetään ei voi enää rakennusvaiheessa muuttaa. Siivoukselle suunnitellun tilan puuttuminen ravintola- ja saunapalveluja tarjoavasta uudisrakennuksesta oli melkoinen yllätys, sillä nykyään siivoustilalle pitäisi varata neliöitä jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa. Siivoustilojen puuttuminen vahvistaa oletusta siitä, että puhtauspalveluja ei vielääkään pidetä tilojen ydintoimintojen onnistumisen kannalta kovinkaan merkittävänä asiana. Puhtausalan ymmärtäminen ja siivouksen merkitys tulisikin saada tulevaisuudessa osaksi rakennusarkkitehtien koulutusohjelmaa. Puhtausalan ammattilaisen mukaan ottaminen jo rakennusvaiheessa parantaisi oleellisesti tilojen valmistuttua laadukkaan puhtauden tuottamista.

Siivoustilan puuttuminen asetti minulle isoja haasteita projektikohteen hygieenisen puhtauden suunnitteluun. Tässä kohtaa tavoitteeni ei onnistunut. En saanut tehtyä siivoustilaksi annetusta tilasta toiminnoiltaan vaatimusten mukaista tilaa, missä olisi puhdas- ja likainen puoli erillään toisistaan, välineiden ja koneiden huoltomahdollisuus sekä riittävästi hyllytilaa säilytykseen. Voidaankin todeta, että puutteellisten siivoustilojen vaikutus näkyy siivouksessa käytettävien suoritus-aikojen pidentymisenä sekä puhtauden laadun heikentymisenä.

Monipalvelutyöntekijät ovat nykyaikaa, mutta tämä opinnäytetyöprojektini osoitti, että, mikäli toisen ammattialan ihmiset tekevät oman työnsä ohella myös siivoustyötä, se vaatii vastuunottamista ja työnjohdollista organisointia. Projektikohteessa puhtauden tuottaminen laadukkaasti ei ollut ydintoimintaa mutta sillä oli oleellinen merkitys ydintoimintojen onnistumiseen, tätä ei ehkä täysin ymmärretty. Asiakkaiden viihtyisään, turvalliseen ja terveelliseen saunaelämykseen pääsemisessä märkätilojen puhtaudella on suuri merkitys. Kohteeseen nimetty siivouksen yhteyshenkilö, joka oli rekrytoitu myös ravintolatyöntekijäksi, ei pystynyt yksin kantamaan vastuuta ja suoriutumaan siivoustehtävistä. Tämän perusteella voidaan todeta, että ammattitaitoinen, motivoitunut ja hyvin perehdytetty siivoushenkilöstö on laadukkaan puhtauden tuottamisessa kaikkein tärkein elementti.

Yhteistyö oli koko opinnäytetyöprojektin ajan hyvää sekä kohteen edustajien kanssa kuin rakennustyömaalla rakennusmestareiden kanssa. Yhteistyökumppaneiden kanssa toiminta oli sujuvaa ja sain asiantuntevaa apua aina sitä tarvitsani. Liikkuminen rakennustyömaalla tehtiin mahdolliseksi joka kerta, kun minulla oli kohteeseen tarvetta mennä. Myös tarvittavat henkilönsuojaimet olivat aina saatavilla.

Tämän työn tavoitteena oli tuottaa Sauna from Finlandille kattavat, erilaisia saunapalveluja tuottavia organisaatioita palvelevat ohjeet sauna- ja oheistilojen puhtaudenhallintaan sekä puhtauden tarkistuslista sauna-auditointeja tekeville henkilöille. Tämä tavoite toteutui. Sain tuotettua toimeksiantajalleni heidän tilaamansa ohjeet, mutta koska kehitysprojektini kokeilujakso ei onnistunut suunnitellusti, en saanut käyttäjäkokemuksiin perustuvaa tietoa kokeilussa olleiden tuotteiden toimivuudesta märkätiloissa. Sauna from Finlandille tehdyt ohjeet perustuvat näin ollen suurelta osin teoretiseen tietoon ja jossain määrin minun omaan käytännön kokemuksiini aikaisemmin, mutta eivät käytännön kokeilusta saatuihin tuloksiin projektikohteessa, kuten oli tarkoitus.

Sauna from Finland ry on ottanut heille tekemäni ohjeet osaksi laatujärjestelmänsä mukaista sertifiointiprosessia. Laatusertifikaattia hakevat saunapalveluja

tuottavat Sauna from Finlandin jäsenyritykset saavat tuotevalikoiman, hygienia-ohjeen sekä siivousohjelman suosituksina puhtaudenhallinnan tehostamiseksi saadakseen laatusertifikaatin toiminnoilleen. Opinnäytetyöprojektissa tuotetut ohjeet eivät ole julkisia. Sauna from Finlandin sauna-auditoidit käyttävät auditoinnin tarkistuslistaa työkalunaan. Edellä mainitut ohjeet ovat toimeksiantajani toimesta käännetty myös englanniksi Sauna from Finlandin kansainvälistä yhteistyötä varten, suomalaisen saunaelämyksen viemisessä ulkomaille. Toimeksiantajani uudistaa laatukäsikirjansa vuoden 2019 aikana. Opinnäytetyöni tuotoksina syntyneiden ohjeiden lisäksi olen saanut kirjoittaa uuteen laatukäsikirjaan kappaleen otsikolla ”Puhtaus on laadukkaan saunaelämyksen lähtökohta”. Opinnäytetyöprojekti on tuonut minulle myös luennointimahdollisuuksia Sauna from Finlandin jäsenyrityksille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa märkätilojen hygieenisestä puhtaanpidosta osana suomalaista saunaelämystä.

LÄHTEET

Aalto, P., Keinänen, J., Kärnä, K. & Lindstedt, S. 2014. Teoksessa Välikylä, T. (toim.) Uimahallien ja kosteiden tilojen hygieniaopas. Lainsäädäntö. 2. painos. Pori: Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

Harju, C. 2016. Sauna, aito suomalainen elämys. Jyväskylä: Kirjakaari Oy.

Inkeroinen, S. 2015. Käsikäyttöiset siivousvälineet ja Siivouskoneet. Teoksessa Valkosalo, T. (toim.) SSTL Puhtausala ry:n julkaisuja I:7. 24. uudistettu painos. Saarijärvi: SSTL Puhtausala ry.

Kivikallio, J. 2014. Siivousvälineet ja -koneet. Teoksessa Välikylä, T. (toim.) Uimahallien ja kosteiden tilojen hygieniaopas. 2. painos. Pori: Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

Kivikallio, J. & Suontamo, T. 2014. Siivoustyön suunnittelu, Siivoustilat ja Siivouksen laadunvalvonta. Teoksessa Välikylä, T. (toim.) Uimahallien ja kosteiden tilojen hygieniaopas. 2. painos. Pori: Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920. Luettu 28.5.2018
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>

Kääriäinen, P. & uudistanut Kivikallio, J. 2015. Lika ja Puhdistusmenetelmät. Teoksessa Valkosalo, T. (toim.) SSTL Puhtausala ry:n julkaisuja I:7. 24. uudistettu painos. Saarijärvi: SSTL Puhtausala ry.

Leivo, V. 2009. Ohje uimahallien ja kylpylöiden lattioiden liukkauden ehkäisemiseen. Tampereen teknillinen yliopisto. Tutkimusraportti 145. Rakennustekniikan laitos. Rakennetekniikka. Luettu 29.9.2019.
http://www.syh.fi/files/288/Tutkimusraportti_145_Lattioiden_liukkaus.pdf

Lemivaara, T. & Valtiala, M. 2011. Uimahallitilojen puhtaus. Puhtaustiedon tietopaketti 14. Helsinki: Puhtaustieto PT Oy.

Nanoksi Finland. Tietoa nanopinnoituksesta. Luettu 8.5.2018.
<https://nanoksi.fi/tietoa-nanopinnoituksesta/>

Orion Diagnostica Oy. Hygicult TPC Käyttöohje. PDF-dokumentti. Tulostettu 8.5.2018.
<https://www.oriondiagnostica.fi/uploads/product-files/9e88a34afcc3407b8fdee32ddcf63102.pdf>

Puska, R. & Viinikka, E. 2015. Siistii. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

RT 97 – 10839. 1.4.2005. Korvattu 25.6.2019. Rakennustieto Oy. Luettu 17.10.2019.
<https://www.rakennustieto.fi/index/tuotteet/rt.html>

Reunanen, R. 2015. Siivous erityyppisissä tiloissa. Teoksessa Valkosalo, T. (toim.) SSTL Puhtausala ry:n julkaisuja I:7. 24. uudistettu painos. Saarijärvi: SSTL Puhtausala ry.

Sauna from Finland. Me olemme. Luettu 1.4.2019.

<https://saunafromfinland.fi/me-olemme/tarinamme>

Sauna from Finland ry, Sauna from Finland-laaturyhmä, sauna-alan asiantuntijat ja muu verkosto. 2015. Aito suomalainen saunaelämys Laatukäsikirja. 1.painos. Jyväskylä: Sauna from Finland.

Suontamo, T. 2014. Teoksessa Välikylä, T. (toim.) Uimahallien ja kosteiden tilojen hygieniapaas. Pintamateriaalit ja Puhdistusaineet. 2. painos. Pori: Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

SFS 5967. 2010. Puhtausalansanasto. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

SFS 5994. 2010. Siivouksen tekninen laatu. Mittaus ja arviointijärjestelmä (INSTA800:2010). Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

SFS-INSTA 800-1:2019. Siivouksen tekninen laatu. Osa 1: Siivouksen teknisen laadun määrittely- ja arviointijärjestelmä. 2. painos. Korvaa standardin SFS 5994:2012 painoksen 1. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja allasvesihygienisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 12.12.2006/1350. Luettu 28.5.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20061350>

Terveydensuojelulaki 19.8.1994/763. Luettu 28.5.2018

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940763>

Tukes. Biosidit. Valmisteryhmät. Luettu 13.10.2019.

<https://tukes.fi/kemikaalit/biosidit>

UEF. University of Eastern Finland. 2018. Runtas saunominen vähentää aivoinfarktin riskiä. Luettu 5.5.2019.

<https://www.uef.fi/-/runtas-saunominen-vahentaa-aivoinfarktin-riskia>

Valkosalo, T. 2015. Siivousaineet. Teoksessa Valkosalo, T. (toim.) SSTL Puhtausala ry:n julkaisuja I:7. 24. uudistettu painos. Saarijärvi: SSTL Puhtausala ry.

Yltiö, H. 2015. Siivoustyön mitoitus. Teoksessa Valkosalo, T. (toim.) SSTL Puhtausala ry:n julkaisuja I:7. 24. uudistettu painos. Saarijärvi: SSTL Puhtausala ry.